БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ ВА ШАҲАР КОМИТЕТЛАРИ, МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ ҲАМДА ШАҲАР СОВЕТЛАРИНИНГ ОРГАНИ

№ 161 (3133). | Чоршанба, 18 август 1965 йил. | Баҳоси 2 тийин.

БУГУН — СССР ҲАВО ФЛОТИ КУНИ

СССР МУДОФАА МИНИСТРИНИНГ БУЙРУҒИ

1965 йил 18 август — № 241 — Москва шаҳри

Ҳарбий ва граждан авиациясининг учувчилари ва штурманлари, инженер ва техниклари, мутахассислари, авиация саноатининг ходимлари, ДОСААФ спортчи авиаторлари ўртоқлар!

Авиация ветеранлари ўртоқлар!

Солдат ва матрос, сержант ва старшина, офицер, генерал ва адмирал ўртоқлар!

Бугун бизнинг халқимиз ва унинг шавкатли Қуролли Кучлари традицион байрам — СССР Ҳаво Флоти кунини нишонламоқдалар.

Шонли Қуролли Кучларимизнинг барча жангчилари каби авиаторлар ҳам ўтган урушда социалистик Ватанга фидокорона садоқат, оммавий қаҳрамонлик намуналарини кўрсатдилар ва душман устидан ғалаба қозониш ишига муносиб ҳиссаларини қўшдилар. Қуролли Кучлар авиациясининг шахсий состави урушдан кейинги йилларда ўзларининг жанговар маҳоратларини, сиёсий тайёргарликларини тинмай такомиллаштириб келмоқда, юксак даражада хушёрлик кўрсатмоқда, коммунизм қураётган халқимизнинг тинчлиги ва хавфсизлиги ишини сергаклик билан қўриқламоқда.

Граждан авиацияси ва авиация саноатининг ходимлари, ДОСААФ спортчи авиаторлари СССР Ҳаво Флоти кунини янги муваффақиятлар билан кутиб олдилар.

Совет авиацияси халқимизнинг севикли фарзанди, космонавтика бешиги бўлиб, ҳақли суратда, Советлар мамлакатининг ифтихоридир.

СССР ва социалистик ҳамдўстликдаги барча мамлакатлар қудратининг ўсаётганлиги, революцион ишчи ва миллий озодлик ҳаракатининг муваффақиятлари ер юзидаги соф виждонли кишиларнинг ҳаммасини қувонтирмоқда, тинчлик ва социализм душманлари қароргоҳини дарғазаб қилиб, жон талвасасига солмоқда.

Америка империалистлари хатарли иғвогарлик ва ҳарбий авантюралар йўлига очиқдан-очиқ ўтиб олдилар. Бу эса, Совет Армияси ва Флотининг барча жангчиларидан, шунингдек жангчи авиаторлардан уруш оловини ёқувчиларнинг кирдикорларини доим кузатиб туришни, ҳар қандай агрессорни қақшатғич тор-мор келтириш учун шай бўлиб туришни талаб қилади.

Ҳарбий ва граждан авиациясининг шахсий составини, авиация саноатининг ходимларини, спортчи авиаторларни, совет авиациясининг ветеранларини умумхалқ байрами — СССР Ҳаво Флоти куни билан табриклайман ва қутлайман ҳамда авиациямизни ривожлантиришда ва ҳозирги замон авиация техникасини эгаллашда бундан буён ҳам муваффақиятларга эришувларини тилайман.

СССР Ҳаво Флоти кунини нишонлаш учун **буюраман:**

Бугун, 18 август маҳаллий вақт билан соат 21 да Ватанимизнинг пойтахти Москвада, иттифоқдош республикаларнинг пойтахтларида ва қаҳрамон шаҳарларда тўплардан бир йўла йигирма марта ўқ узиб салют берилсин.

Яшасин бизнинг улуғ Ватанимиз — Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи!

Яшасин шавкатли совет Ҳаво Флоти!

Яшасин барча ғалабаларимизнинг илҳомчиси ва ташкилотчиси — шонли Ленин партияси!

СССР Мудофаа министри
Совет Иттифоқи маршали Р. МАЛИНОВСКИЙ.

ВАТАН ОЛДИДАГИ МУҚАДДАС БУРЧИМИЗ

ЎЗБЕКИСТОННИНГ БАРЧА ПАХТАКОРЛАРИГА ОЧИҚ ХАТ

Сув ниҳоятда танқис бўлган, сира мисли йўқ даражада оғир келган мана шу йилнинг машаққатлари ва ташвишлари совет кишисига зийнат бўлган барча энг яхши фазилатлари: умумий ишдан астойдил манфаатдорликни, фидокорликни, ўз меҳнати учун юксак даражада масъулият сезиш туйғусини, ижодий ғайратни, Ватанимизнинг кўркига кўрк, бойлигига бойлик қўшиш иштиёқини пахтакорларнинг қалбларида жўштириб юборди. Бинобарин, биз ҳозирги кунда комил ишонч билан айта оламизки, табиат кучлари билан беллашувда совет деҳқони ғолиб чиқмоқда. Шунинг учун ғолиб чиқмоқдаки, энди у ўтмишдаги сингари якка-ёлғиз эмас, колхоз ва совхозларни қудратли техника, улкан химия билан, илғор фан ва энг яхши тажриба ютуқлари билан қуроллантирган бутун мамлакат унинг қўлтиғига кириб суянчиқ бўлмоқда.

Мана шу машаққатли йилда, пахта учун кескин кураш олиб борилаётган мана шу ойларда биз КПСС Марказий Комитети март Пленуми қарорларининг донолигини, совет халқлари улуғ қардошлигининг, социалистик миллатлар бузилмас дўстлигининг самараларини, қишлоқ хўжалигини янада ривожлантириш тўғрисида, дала меҳнаткашлари ҳақида партиямиз Марказий Комитети билан ҳукуматимиз қилаётган битмас-туганмас ғамхўрликни айниқса яққол сездик. Сув танқислигига қарши курашмоқ учун давлатимиз Ўзбекистон далаларига қўшимча равишда кўплаб техника, минерал ўғит, ҳосилни ҳимоя қилувчи химиявий воситалар юборди. Янги сунъий денгизларни, каналларни ва коллектор-ариқлар шохобчасини қавлаш суръатлари кучайтирилди. Колхоз ва совхозларнинг ўз кучлари билан ниҳоятда катта кўламдаги ишлар бажарилди. Экинларни суғоришнинг имкони бўлган ҳамма манбаларидан фойдаланиш учун хўжаликлар 15 мингдан ортиқ насос ўрнатганликларини, неча юз километр узунликдаги ариқларнинг бетига бетон қоплаганликларини, областлар, районлар, хўжаликлар ўртасида ва хўжаликларнинг ичида сувдан навбатма-навбат фойдаланиш тартибини жорий қилганликларини, ғўзага кеча-кундуз сув тарашни ва суғорилаётган пайкаллардан узлуксиз кўз-қулоқ бўлиб туришни йўлга қўйганликларини айтиш кифоя.

Ана шу қаҳрамонона меҳнатнинг самараларини эндиликда ҳар бир киши кўриб турибди, бўлиқ ғўзалар, бинога келаётган ҳар кўсак, далаларда тўпланаётган чинакам мўл «оқ олтин» ҳосили ҳар бир кишига қувонч бахш этмоқда.

Бутун мамлакат, бутун совет халқи биз, пахтакорларнинг, ана шу қувончимизга қўшилмоқда, зотан пахта давлатга худди пўлат, нефть, ғалла сингари керакли нарсадир. Ватан пахтакорнинг меҳнатини юксак даражада қадрламоқда. Пахта етиштириб давлатга сотишни кўпайтиришдан колхоз ва совхозларнинг моддий манфаатдорлигини ошириш тўғрисида СССР Министрлар Советининг қабул қилган қарори бунинг янги бир ифодасидир. Бу ажойиб қарор колхоз қишлоқлари ва совхоз посёлкаларида, ҳар қайси бригадада, ҳар бир пахтакорнинг оиласида зўр шоду-хуррамлик билан кутиб олинди. Пахтанинг ялпи ҳосилини кўпайтириш, юқори сифатли пахта етиштириш ғамини ейдиган хўжаликларнинг ҳаммаси қўшимча даромадга эга бўлади.

Биз фақат биргина мисол келтирмоқчимиз. Ҳукуматнинг янги қарори Фарғона область, Поп районидаги Ленин номли колхозга шу мавсумнинг ўзидаёқ қандай манфаат келтиражаги ҳисоблаб кўрилди. Кейинги уч йил ичида бу колхоз биринчи, иккинчи, учинчи сорт пахтадан йилига ўрта ҳисобда 5.392 тонна етиштирган. Бу йилги мажбурияти — 6.650 тонна. Бинобарин, биринчи, иккинчи, учинчи сорт пахтани 1.258 тонна кўпайтиради. Ўртача харид нархларига қўшиб бериладиган эллик процент устама мукофотнинг ўзидан 337 минг сўм фойда кўради. Ҳар гектар пахтазордан олинадиган даромад 198 сўм, меҳнатга лаёқатли бир киши ҳисобига етиштириладиган пахта эса, пул ҳисобида 280 сўмлик кўпаяди. Шу жумладан ҳар бир колхозчининг шахсий йиллик даромади 140 сўм ошади. Давлат пахтакорларнинг ҳалол меҳнатини ана шундай саховат билан рағбатлантирмоқда!

Яқинда биз кенгашиб олмоқ учун Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетига тўпландик. Қандай қилсак, партия ва ҳукуматнинг янги ғамхўрлигига яхшироқ ва муносиброқ жавоб қайтарган бўламиз, пахта теримига тайёргарликни тезроқ тугаллаймиз, пахта сифатини тезроқ оширамиз, пахта теримида техникадан ва ишчи кучларидан тўлароқ фойдаланамиз, келаётган йиғим-терим мавсумида қатнашувчи ҳар бир кишининг манфаатдорлигини кучайтирамиз, деб гаплашиб олдик. Бу — ҳозир энг муҳим, энг асосий масаладир.

Пахтакор йил — ўн икки ой шу мавсумга ҳозирлик кўради, йил — ўн икки ой ўз даласида ҳормай-толмай меҳнат қилади. Йиғим-терим — пахтачиликда энг масъулиятли палла. Деҳқон ерни шудгорлаётганда ҳам теримни ўйлайди, ерга чигит тикаётганда ҳам теримни ўйлайди, ғўзани суғорганида, парвариш қилганида, озиқлантирганида ҳам теримни ўйлайди. Деҳқоннинг йил-ўн икки ой тўккан пешона тери йиғим-терим даврида унга дургавҳар бўлиб қайтади. Деҳқон йил — ўн икки ой бетиним қилган меҳнатининг ажрини теримда кўради.

Терим ҳам қувонч, ҳам ташвиш, ҳам ғайрат, ҳам ғалаба келтиради. Лекин серғайрат, тадбиркор, чаққон кишиларгина теримда ғалабага ёр бўлади. Терим ялқовларни, дангасаларни, лапашангларни ёқтирмайди. Маълумотдаги рақамлар кетидан қувиб, ҳовлиқадиган кишиларни ҳам доғда қолдиради. Терим чаноқлардан хом пахтани суғуриб олаётган, ифлос пахта тераётган, ҳўл пахта топшираётган кишиларга қаттиқ панд бериб қўяди. Терим ишни ҳаво айнийдиган, совуқ тушиб қоладиган кезларгача чўзиб юборувчи сусткашлар билан чиқиша олмайди.

Бундан буён бир умрга шундай шиор ташлаймиз:

— Агар сен ҳақиқий жонкуяр пахтакор бўлсанг — ҳаво айнийдиган кезларгача бир чигит пахтани ҳам чаноғида қолдирма!

— Агар сен ҳақиқий жонкуяр пахтакор бўлсанг — ҳосилнинг асосий қисмини сентябрь — октябрда топшириб қўй. Шуни унутмагинки, бу ишинг ўзингга ҳам, давлатга ҳам фойдали. Энг пишиқ газлама совуқ тушгунча териб олинадиган пахтадан чиқади!

— Агар сен ҳақиқий жонкуяр пахтакор бўлсанг — ҳамма пахтангни отбор сортлар билан топшир!

— Агар сен ҳақиқий жонкуяр пахтакор бўлсанг — техниканинг умрини бир лаҳза ҳам бекор ўтказма. Техника сенинг қанотинг, пўлат қўлинг эканлигини билиб қўй!

— Агар сен ҳақиқий жонкуяр пахтакор бўлсанг — ҳар куни нормангни ошириб бажаришга ҳаракат қил!

Қадрдон дўстимиз! Теримга саноқли кунлар қолди, шунинг учун далангга яна бир карра разм сол. Текшириб кўргинчи — ҳужумга ҳамма нарса тахтмикин:

— Пахта териш комбайнлари билан тирков аравачалари, кўрак узиш машиналари билан кўсак чувиш машиналари, юк ортувчи механизмлар билан сушилкалар ишга шай қилиб қўйилганми?

— Хирмон жойлар тартибга солинганми, майдончаларга асфальт ётқизилганми, айвонлар қурилганми?

— Шох йўллар, кўприклар ва кўчалар катта карвоннинг ўтишига тахт қилиб қўйилганми?

— Дала шийпонлари яхшилаб жиҳозланганми, умумий овқатланиш йўлга қўйилганми?

— Болали аёлларнинг ишлаши учун шарт-шароитлар муҳайё қилинганми, дала, мавсумий болалар ясли ва боғчалари ҳамма жойда ҳам борми?

— Терим кунларида бригадаларга маданий хизмат кўрсатиш учун қандай чоралар кўрилган?

Ҳамма иш одамларнинг кайфиятига боғлиқ. Машина яхши созланган, туш пайтида лаззатли ва тўйимли таомлар тортилаётган, дала шийпони соя-салқин ва шинам қилиб қўйилган, кечқурун концерт ёки кинофильм қўйиб берилаётган, кўчма савдо ишлаб турган, яслиларда болалар яхши боқилаётган бўлса — теримчининг кўнгли тўқ бўлиб, ишдан бўлак нарсани ўйламайди. Буни унутиб қўйишга ҳеч кимнинг, колхоз ва совхоз раҳбарларининг ҳам, бошланғич партия ташкилотининг ҳам, касаба союзларининг ҳам, район ва область партия комитетларининг ҳам ҳақи йўқ. Одамга ғамхўрлик — ҳосилга ғамхўрликдир.

Республиканинг жанубий районларида яқин кунларда пахта терими бошланиб кетади. Қолган районлар теримга августнинг охири — сентябрнинг бошларида тушади. Терим бошлангунча қолган вақтни ҳозир кунлаб эмас, балки соатлаб ўлчаш керак. Ҳамманинг фикри-зикри ҳосил ғамида бўлиши лозим.

Баъзи район ва областларда пахта териш техникасининг ремонти ҳали тугалланмаганлигига хотиржам қараб туриб бўлмайди. Биз Сирдарё ва Тошкент, Сурхондарё ва Хоразм областларининг пахтакорларига мурожаат қиламиз, бу областларда минглаб машиналар ҳали ҳам устахоналарда ётибди. Биз хўжаликларни эҳтиёт қисмлар билан таъминлаш борасида ўз бурчини тўлиқ адо этмаётган «Узсельхозтехника» ва республика Халқ хўжалиги кенгаши ходимларига мурожаат қиламиз. Биз янги ҳосилни қабул қилиб олишга тўла тайёргарлик кўриб қўймаган тайёрлов пунктлари ва пахта заводларининг коллективларига мурожаат қиламиз. Пахтага алоқаси бўлган ҳамма кишилар бир ёқадан бош чиқариб ишлаганлари тақдирдагина, теримнинг ҳамжиҳатлик билан конвейер усулида олиб борилишини, колхоз ва совхозлардаги барча куч ва воситалардан юксак даражада унумли фойдаланилишини, теримни пешма-пеш ўтказиш тартиби жорий қилинишини, давлат плани билан мажбуриятнинг тез бажарилишини таъминлаш мумкин ва керак.

Сўнгги йилларда пахтачиликда чинакам революция содир бўлмоқда. Дала ишларининг асосий оғирлиги машиналарнинг елкасига қўйилмоқда. Бундан биз ниҳоятда хурсандмиз. Аммо, техника тараққиётининг ҳамма имкониятларидан фойдаланаяпмиз, деб бўлмайди. Биз етти йилликнинг якунловчи йили бўлган 1965 йил пахтачиликни, айниқса пахта терими сингари энг сермеҳнат ишни янада комплекс механизациялаштириш борасида бурилиш йили бўлиб қолмоғи керак, деган қарорга келдик.

Механизаторларимиз камида бир миллион тонна «оқ олтин» ни машиналарда териб олишга сўз берганликларидан ғоят мамнунмиз. Лекин ҳар бир кишига маълумки, бу йил республикамиз 3.650 минг тонна пахта етиштириши керак, бинобарин фақат ўз сўзининг уддасидан чиқибгина қолмай, шу билан бирга етиштирилган пахтанинг тобора кўпроқ қисмини терим комбайнларида йиғиштириб олишга ҳаракат қиладиган азаматлар қандини ура берсин.

Калинин районидаги «Ленинизм» колхозида атиги бир неча йил муқаддам ҳосилнинг ўндан бир қисмигина машиналарда терилар эди. Ҳозир бу колхозда 27 та машина далага чиқишга шай бўлиб турибди. Ҳосилнинг қарийб 60 проценти шу машиналар ёрдамида терилиб, 32 минг сўмлик қўл меҳнати тежаб қолинади. Колхоз шаҳарликларни, студентларни, мактаб ўқувчиларини теримга жалб этишдан бутунлай воз кечди. Механик-ҳайдовчилар ҳар қайси машинанинг ўртача иш унумини ўтган мавсумдагига нисбатан 20 тонна кўпайтиришга бел боғлаб қўйишди. Механизаторлардан ўн киши ўз агрегатлари билан 130—140 тоннадан пахта териб бериш мажбуриятини олди.

Бу — бир хўжаликдан келтирилган мисол. Республикада ҳосилнинг асосий қисмини машиналарда териб олишга аҳд қилиб қўйган бутун-бутун районлар ва, ҳатто областлар бор. Ёш Сирдарё областидаги азамат механизаторларнинг ижодий ғайратини кўриб, ҳаммамиз чин кўнгилдан хурсанд бўлмоқдамиз. Бу йил областдаги «зангори кема»лар камида 60 процент ҳосилни териб олади. Қўриқ ерликлар гвардияси олға босмоқда. Комплекс механизация байроғи яхши, умидли қўлларда турибди ва қўриқ ер қаҳрамонларига чин юракдан зўр муваффақият тилаймиз.

Мана шу йиғим-терим кампаниясида республика далаларига 20 мингдан кўпроқ «зангори кема» чиқарилади. Ҳар қайси машина икки сменада ишлайдиган бўлиши, ҳар қайси агрегат 100 кишининг ишини қилиб берадиган бўлиши, машинада терилган пахтадан тоғ-тоғ хирмонлар вужудга келиши учун ҳамма чораларни кўрмоқ керак.

Юқори сортли пахта топширишдан бригада ва звеноларни моддий манфаатдор қилиш борасида Юқори Чирчиқ районидаги «Политотдел», Поп районидаги Ленин номли колхозларда ва республиканинг бошқа хўжаликларида тузиб олинган тадбирлар диққатга сазовордир. Ана шу колхозларда ҳақ тўлашнинг қабул қилинган тартибидан ташқари биринчи, иккинчи ва учинчи сортлар учун, шунингдек ўтган уч йил ичида топширилган пахтанинг ўртача йиллик миқдоридан ташқари тайёрланадиган пахта учун процент ҳисобида тегишли устама мукофот бериш тартиби ўрнатилмоқда. Бу йилги йиғим-терим мавсуми пахтанинг юқори сифати учун курашни ёппасига қулоч ёздириш белгиси остида ўтсин. Машинада териладиган пахта сифатини айниқса ошириш зарур. Бизнинг шиоримиз шундай бўлиши кераки, Ватанга пахтанинг ўзи эмас, балки яхши пахта даркор!

Янгиер районидаги «Коммунизм» колхозининг пахтакорлари худди ана шундай шиорни майдонга ташладилар. Улар ўзларининг «Правда Востока» газетасида эълон қилинган мажбуриятларида бу йил биринчи сортлар билан пахта етиштиришни кескин кўпайтирамиз, саноатга нуқул юқори сифатли пахта берамиз, дедилар. Ҳозир ана шу ватанпарварлик ҳаракатининг ташаббускорлари ҳосилни машинада теришга тайёргарлик кўриш соҳасидаги тадбирларни қунт билан амалга оширмоқдалар. Республиканинг ҳамма районларидаги кўпгина колхоз ва совхозлар, минглаб пахтакорлар мирзачўлликлардан ибрат олиб, уларнинг ташаббусига қўшилдилар.

Пахта ғоят юқори сифатли бўлсин десак, ҳозир қўл қовуштириб ўтиришимиз керак эмас. Ҳамма пайкалларни қайта-қайта текшириб кўришимиз, бегона ўтни битта қолдирмай йўқотишимиз, сўнгги суғоришни моҳирлик ва уюшқоқлик билан ўтказишимиз, кеч амал олган ҳосил тугунчаларини тезроқ етиштириш ҳамда ҳар қайси пайкалда мўл ҳосил тўплаш учун қўшимча чораларни кўришимиз зарур.

Пахтаси машинада ва қўлда териладиган далаларни тўғри танлаб олишда, ғўза баргини ўз вақтида ва юқори сифатли қилиб тўктиришда гап кўп. Бу ишни кечиктириб юбориш ярамайди. Барг қотиб қолгандан кейин сепилган дори кўнгилдаги натижани бермайди.

Биз жанубий районлардаги хўжаликлар ғўза баргини август ойининг охирларида тўктирамиз, деб тўғри қарорга келишибди, деган фикрдамиз. Сентябрнинг дастлабки кунлариданоқ дори сепадиган самолётлар ҳамма пахтазорлар тепасида учадиган бўлиши керак. Биз фақат машинада териладиган далаларнигина эмас, балки қўлда териладиган далаларни ҳам купроқ дорилаш тарафдоримиз. Республикадаги серҳосил хўжаликларнинг тажрибаси шуни кўрсатиб турибдики, бу усул теримни тезлаштиради; уни ҳаво-жаҳон очиқлигида, қисқа муддатда ўтказиб олишга имкон беради ва нобудгарчиликнинг олдини олади.

Пахта — ўзбек халқининг ифтихори, унинг барча қардош халқлар олдидаги интернационал бурчидир. Пахта — Ватанимизга ҳар қачонгидан ҳам зарур эканини, пахта Советлар Ватанимиз ва бутун социалистик ҳамдўстликнинг бойлигига бойлик, қудратига қудрат қўшишини чуқур англаб турибмиз. Бинобарин, биз пахтанинг бир граммини ҳам қўлдан бой бермаслигимиз шарт. Республикадаги бутун экин майдонида гектар бошига, ҳатто бир килограммдан пахтани бой бериб қўйсак, бу билан 11 миллион метрдан кўпроқ газламани бой берган бўламиз. Меҳнатимиз ва пешона теримиз билан етиштирилган ҳар бир грамм пахта — бизнинг шон-шарафимиздир, унга доғ туширма, азиз ўртоқ, уни оёқ остида увол қилиб қўйма!

Юракларимиздан яхши-яхши сўзлар отилиб чиқаяпти. Лекин деҳқонларнинг эҳтиёжлари тўғрисидаги, пахтачиликнинг янада равнақ топиши ҳақидаги буюк ғамхўрлик учун партияга, ҳукуматга чексиз миннатдорчилигимизни фақат сўз билан ифода этиш кифоя қилармиди. Туйғуларимизнинг, миннатдорчилигимизнинг энг яхши ифодаси — Ватан йўлида, КПСС Марказий Комитети март Пленумининг қарорларини тезроқ бажариш йўлида, баракали хирмон йўлида фидокорона меҳнат қилишдир.

Биз ғайрат отига миндик. Ғайрат отига минганлар эса, тоғларни талқон, чўлларни бўстон қилишга қодир бўладилар.

Бу йил ҳам пахта хирмонимиз мўл-кўл бўлишига, давлат тарозисига 3 миллион 650 минг тонна «оқ олтин» қўйилишига ишончимиз комил.

Илҳом билан меҳнат қилайлик, пахтакор дўстлар!

Мана шу улкан ҳужум арафасида биз такрор айтамизки:

— Олинглар-у, олдирманглар, меҳнаткаш деҳқонлар, хирмонингизга барака, азиз ўртоқлар!

Ю. Абдураҳмонов — Қашқадарё область, Чироқчи районидаги «Коммуна» колхозининг раиси; **С. Одилов** — Бухоро область, Қоракўл районидаги «Ўзбекистон» колхозининг раиси; **Б. Омонов** — Сурхондарё область, Сариосиё районидаги «Коммунизм» колхозининг раиси, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони; **А. Ортиқов** — Тошкент область, Калинин районидаги «Ленинизм» колхозининг раиси, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони; **Т. Охунова** — Тошкент область, Янгийўл районидаги Киров номли колхознинг бригада бошлиғи, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони; **И. Бакиров** — Андижон область, Андижон районидаги «Ленинград» колхозининг раиси, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони; **Н. Боймуродов** — Сурхондарё область, Жарқўрғон районидаги «Меҳнат роҳат» колхозининг раиси, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони; **М. Дадажонов** — Андижон область, Ленин районидаги Ильич номли колхоз комплекс механизация бригадасининг бошлиғи; **М. Жалолов** — Андижон область, Бўз районидаги «Партия XX съезди» колхозининг бригада бошлиғи, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони; **М. Икромов** Андижон область, Наманган районидаги «Ленинград» колхозининг раиси, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони; **Э. Эргашев** — Сурхондарё область, Денов районидаги «Хазорбоғ» совхозининг директори; **А. Қаландаров** — Қашқадарё область, Шаҳрисабз районидаги «Қизил юлдуз» колхозининг раиси, **Ш. Қаҳҳоров** — Самарқанд область, Нурпой районидаги К. Маркс номли колхоз раиси; **Ж. Кўчиев** — Сирдарё областидаги «Малик» совхозининг бригада бошлиғи; **Т. Латипов** — Сирдарё область Янгиер районидаги «Коммунизм» колхозининг раиси, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони; **З. Мақсумов** — Тошкент областидаги «Ўзбекистон ССР беш йиллиги» совхозининг директори; **Р. И. Маматказин** — Фарғона область, Ўзбекистон районидаги «Қўқон» совхозининг директори; **К. Назаров** — Самарқанд область, Пойариқ районидаги «Пойариқ» совхозининг директори; **А. Одилов** — Фарғона область, Поп районидаги Ленин номли колхознинг раиси, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони; **З. Собиров** — Андижон область, Ленин районидаги «Правда Востока» колхозининг раиси, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони; **У. Саримсоқов** — Андижон областидаги «Совой» совхозининг директори; **А. Тошев** — Қашқадарё областидаги «Партия XX съезди» совхозининг директори; **М. Топиболдиев** — Фарғона область, Бағдод районидаги «Коммунизм» колхозининг раиси, Совет Иттифоқи Қаҳрамони; **А. Тиллабоев** — Андижон область, Избоскан районидаги «Партия XX съезди» колхозининг раиси, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони; **В. А. Тюпко** — Янгийўл районидаги Калинин номли ва «Интернационал» колхозларидаги механизациялашган звенолар раҳбари, Ўзбекистон ССР да хизмат кўрсатган механизатор, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони; **С. Усмонов** — Сирдарё область, Ильич районидаги 6-совхоз директори; **С. Умаров** — Бухоро область, Навоий районидаги «Норпой» совхозининг директори; **С. Ҳамидов** — Бухоро область, Ғиждувон районидаги «Гулистон» колхозининг раиси; **Хван Ман Гим** — Тошкент область, Юқори Чирчиқ районидаги «Политотдел» колхозининг раиси, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони; **А. Ҳусанов** — Самарқанд область, Каттақўрғон районидаги Ленин номли колхознинг раиси; **Искандар Юсупов** — Хоразм область, Янгиариқ районидаги Аваз Ўтар ўғли номли колхоз бригада бошлиғи, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони.

ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КАСАБА СОЮЗЛАРИ IV СОЮЗЛАРАРО КОНФЕРЕНЦИЯСИ ДЕЛЕГАТЛАРИ ДИҚҚАТИГА

Тошкент область касаба союзлари совети маълум қиладики, Тошкент область касаба союзлари IV союзлараро конференцияси шу йил 20 августда тўқимачилик комбинатининг Маданият саройи биносида (Богдан Хмельницкий кўчаси, 45) соат 11 да очилади.

Делегатлар 19 августда область касаба союзлари совети биносида (Ленинград кўчаси, 13) ва 20 августда тўқимачилар Маданият саройи биносида соат 9 дан рўйхатга олинадилар.

ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КАСАБА СОЮЗЛАРИ СОВЕТИ.

СОВЕТ—ТУРКИЯ ҚЎШМА АХБОРОТИ

Туркия Республикасининг бош министри Суат Хайри Ургуплу СССР Ҳукуматининг таклифига биноан, рафиқаси ва ҳамроҳлари билан бирга 1965 йил 9 августдан 16 августгача расмий визит билан Совет Иттифоқида меҳмон бўлиб турди.

Меҳмонлар Москвадан ташқари Киев, Симферополь, Сочида бўлишди ҳамда бир қанча саноат ва қишлоқ хўжалик корхоналарини, маданият ва жамоат муассасаларини бориб кўришди.

Совет—Туркия қўшма ахборотида қуйидагилар айтилади: бош министр С. Х. Ургуплу СССР Министрлар Советининг раиси А. Н. Косигин билан учрашувлар ва суҳбатлар ўтказди. У, КПСС Марказий Комитетининг Биринчи секретари Л. И. Брежнев ҳузурида бўлиб, у билан суҳбатлашди. С. Х. Ургуплу, шунингдек СССР Олий Совети Президиумининг раиси А. И. Микоян ҳузурига бориб, у билан ҳам суҳбат ўтказди. Бўлиб ўтган учрашув ва суҳбатларда Совет томонидан К. Т. Мазуров, Н. В. Подгорний, СССР Ташқи ишлар министри А. А. Громико, СССР Министрлар Совети Ташқи иқтисодий алоқалар Давлат Комитетининг раиси С. А. Скачков ва бошқа кишилар иштирок этишди.

Самимийлик ва ҳамжиҳатлик вазиятида ўтган суҳбатлар вақтида халқаро проблемалар устида, шунингдек Совет—Туркия муносабатларини янада ривожлантириш устида фойдали тарзда фикрлашиб олинди.

Ҳар иккала томон халқаро кескинликни юмшатишга ва умумий тинчликни мустаҳкамлашга ёрдам бериш учун куч-ғайратлар сарфлаш зарурлигини таъкидладилар. Улар шундай фикрни баён қилдиларки, турли социал системадаги давлатлар бир-бирларининг ички ишларига аралашмаслик ва тенг ҳуқуқлилик принциплари асосида тинч-тотув яшаш ва ҳамкорлик қилиш сиёсатини амалга ошириш билан халқаро кескинликни юмшатишга ва мустаҳкам тинчлик ўрнатишга ёрдам берган бўладилар.

Ҳар иккала томон Кипр масаласи греклар ва турклардан иборат иккала миллий жамоанинг тинч ҳаёт кечиришини таъмин этувчи қонуний ҳуқуқларига риоя қилган ҳамда оролда иккита миллий жамоа мавжудлиги фактини таниган ҳолда, Кипрнинг мустақиллиги ва территориал бутунлигини ҳурматлаш асосида ҳал қилинмоғи керак, деб ҳисоблайдилар.

Совет—Туркия муносабатларига келганда, ҳар иккала томон ўз ўрталарида яхши қўшнichилик муносабатларини ривожлантиришга сидқидилдан тилакдош эканликларини мамнуният билан қайд қилиб ўтдилар. Ҳар иккала ҳукумат бошлиқлари Туркия билан Совет Иттифоқи ўртасидаги иқтисодий ўзаро муносабатларнинг аҳволини қараб чиқиб, ўзаро товар оборотининг сўнгги бир йил ичидаги аҳволидан мамнун эканликларини билдирдилар. Бундан ташқари, мамлакатлар ўртасидаги товар айирбошлашни доимо юксак даражада сақлаш мақсадида Туркия томони айрим саноат объектларини қуриш учун Совет Иттифоқидан машина ва ускуналар харид қилади, Совет томони эса Туркиядан унинг миллий саноати ишлаб чиқарган товарларни кўплаб импорт қилади, деб томонлар ҳисоблайдилар.

Туркия бош министри СССР Министрлар Советининг раиси А. Н. Косигинни шу йил Туркияга ташриф буюришга таклиф қилди. СССР Министрлар Советининг раиси бу таклифни қабул қилди. (ТАСС).

ТИНЧ ОСМОН ПОСБОНЛАРИ

Авиация маршали С. И. РУДЕНКО билан суҳбат

□ □ □

Ҳарбий учувчи, Улуғ Ватан урушининг бошида эса авиация дивизиясининг командири С. И. Руденко, сўнгра авиация армиясининг қўмондони бўлиб қолди. Бу армия Сталинграддан Берлингача бўлган жанговар йўлни босиб ўтди. Авиация маршали Руденко ҳозир мамлакат ҳарбий-ҳаво кучлари бош қўмондонининг биринчи ўринбосари бўлиб ишламоқда. Традицион байрам — СССР Ҳаво флоти куни яқинлашиб келаётганлиги сабабли, ТАСС мухбири авиация маршали билан учрашди. Суҳбатда авиациянинг ҳозирги кундаги аҳволи тўғрисида гап борди.

— Бизнинг ҳарбий-ҳаво кучларимиз фан ва техниканинг энг янги муваффақиятлари асосида ривожланиб бормоқда. Шу сабабли, аввало мен жанговар самолётларнинг ҳозирги имкониятлари тўғрисида, учувчиларнинг янада тезроқ, баландроқ, узоқроқ учиш керак, деган доимий интилишлари қандай амалга оширилаётганлиги ҳақида гапириб беришингизни истар эдим.

— Дарҳақиқат, совет саноати, фани ва техникасининг энг янги муваффақиятлари бизнинг авиациямизга хизмат қилдирилмоқда. Мамлакатимиз армияга энг биринчи даражали реактив самолётларни бериб қўйибди. Учувчилар шу самолётларда энг мураккаб жанговар вазифаларни муваффақиятли бажаришлари мумкин. Қудратли авиацион ракета техникаси вужудга келтирилди. Ракеталарни кўтариб товуш тезлигидан кўра тезроқ учадиган қитъалараро самолётлар жуда катта масофаларни босиб ўта олади, ер куррасининг турли нуқталарида мўлжалга олинган жойларга ўз ракеталарини элтиб ташлай олади. Улар «осмон-ер» деган ракеталар билан, шу жумладан ядро заряди билан қуролланган. Бундай самолётлар бир неча юз километр узоқ масофаларда туриб, агрессорга қақшатғич зарбалар бера олади.

Қирувчи самолётлар ҳам ўзгариб кетди. Кўпинча уларнинг тезлиги товуш тезлигидан қарийб уч баравар ошиқ бўлиб, соатига уч минг километрга етади. Лекин шу қирувчи самолётлар тўғрисида ҳозирги вақтда тўғри тасаввур ҳосил қилмоқ учун перехватчиклар деб аталган самолётлар тўғрисида гапириб ўтсак бўлади. Бу самолётлар ёмғирни ҳам, қор бўронини ҳам писанд қилмайди, ҳар қандай об-ҳаво шароитида, кечаю кундуз уча беради. Бу самолётларнинг тезлигини учиб бораётган снаряд тезлигига қиёс қилса бўлади. Бундай самолётларнинг ракета билан қиладиган ҳужуми том маъноси билан яшин тезлигидаги ҳужумдир. Бу ҳужумдан ҳеч бир душман қочиб қутула олмайди.

— Бу самолётлар қандай баландликда ҳаракат қилади?

— Улар ер тепасида ва яқиндагина бизнинг ажойиб синовчи учувчимиз, жаҳон рекордчиси Г. К. Мосолов биринчи бўлиб эришган баландликда ҳаракат қила беради.

— Сиз унинг 34.200 метр баландликка кўтарилиб, қўйган абсолют рекордини айтмоқчимисиз?

— Ҳа, шу рекордни айтаётибман. Аммо, шуни айтиш керакки, бундай баландлик ҳам биз учун охирги баландлик эмас.-. Сўнгра, маршал шундай баландликларга самолётларнинг кўтарилиши учун конструкторлар ва саноатимиз ходимлари жуда катта қувватга эга бўлган двигателлар ўрнатилган самолётларни яратиб бердилар, бир қанча жуда мураккаб техникавий проблемаларни ҳал қилишга тўғри келди, чунки бундай самолётда учувчи алоҳида шароитда иш олиб боради, деди. Жумладан, у ўзи учиб бораётган вақтда фақат асбоблар ёрдами билан кузатиб туриши мумкин.

— Кимки баланд учса, ўша енгиб чиқади, авиациянинг қонуни мана шу,—деб давом қилди С. И. Руденко. — Лекин ҳозирги вақтда унчалик катта бўлмаган баландликларни ўзлаштириш учун ҳам қизғин техникавий кураш бормоқда.

Радиоэлектрониканинг энг янги воситалари самолёт бир неча юз километр олисда баланд учиб келаётганлигини бир нафасда билдиради. Аммо, шу самолётнинг ўзи ер «бағирлаб» пасайиб учса, мазкур асбоблар уни пайқай олмай қолади. Аниқроқ қилиб айтганда, самолёт мўлжалига етишига бир неча ўн километр қолганидагина, радиолокатор экранида пайдо бўлади. Унга қарши чора кўрмоқ учун бир-икки минут вақт қолади, холос. Осмондан бўлаётган ҳужумни самарали даф қилмоқ учун шу вақт ичида тайёргарлик кўришга улгуриш жуда қийин.

Шу сабабли, ҳозирги вақтдаги жанговар самолёт пастлаб учганида, ўзини яхши ҳимоя қила оладиган бўлиб қолди. Лекин бунинг ҳам ўзига яраша қийинчиликлари бор. Ҳавонинг ерга яқин қатламларидаги тиғизлик стратосферадаги тиғизликдан кўп баравар ошиқ бўлади. Ҳавонинг қаршилигини енгмоқ учун самолёт ва уни ясаш учун ишлатилган материаллар ниҳоят даражада мустаҳкам бўлиши лозим. Бундай шароитда учишни бошқариб бориш фавқулодда мураккаблашади, чунки ер жуда яқин турганлигини ҳамиша эсда тутиш керак бўлади. Салгина аниқсизликка йўл қўйиб бўлмайди. Учишни бошқаришни тўла равишда автоматлаштириш бундай ҳолда мутлақо зарур иш бўлиб қолади. Худди, шунингдек пастлаб учаётган самолётдан ўқ ёғдиришни автоматлаштирмоқ керак, чунки самолёт мўлжаллангаи нишоннинг устидан бир секунднинг саноқли ҳиссаси билан ҳисобланган ондагина ўтиб кетади.

— Ер куррасини самолётда ерга қўнмай учиб ўтиш проблемаси ҳозир ҳал қилинган, деб бўладими?

С. И. Руденко ерни бамисоли бир «золдир» деб атаган ва уни айланиб учиб ўтишни орзу қилган В. П. Чкаловни дарҳол эсга олади.

— Ҳа, ҳозир бу проблема ҳал бўлган, — деди маршал. — Ўттизинчи йилларда Чкаловнинг ва бошқа совет учувчиларининг СССР нинг шимолий соҳили бўйлаб учганликлари, айниқса Америкага учиб борганликлари авиациямизнинг тантанаси бўлган эди. Бу учишлар ҳақида бутун дунё қойил бўлиб гапирган эди. Ҳозир эса, бундай учишлар ҳар кун такрорланадиган, оддий иш бўлиб қолди. Шундай самолётлар кўпки, агар уларга осмонда ёнилғи бериб турадиган аппаратлар ўрнатилса, бу самолётлар билан қўнмай туриб, ер атрофини бемалол айланиб чиқиш ва саёҳат қилиш мумкин.

Ҳаво-десант қўшинлари тўғрисида ва бу қўшинларнинг ҳозирги замон урушидаги роли тўғрисида гапириб беришингизни илтимос қилар эдим.

— Десантчиларнинг роли ва вазифалари ошиб кетди, деб ўйлайман. Ракета-ядро зарбалари ҳар қанча қақшатғич бўлмасин, жанг операциясининг муваффақиятини ердаги қўшинлар мустаҳкамлаб бериши лозим. Бу вазифани бажаришда эса, ғоят эпчил бўлган десантчиларга ҳеч кимни таққослаб бўлмайди. Десантчилар ҳозирги замон талабларига мувофиқ қурол-яроғлар билан таъминланганлар.

Шу муносабат билан ҳарбий транспорт авиацияси тўғрисида бир-икки оғиз гапириб ўтиш керак. Энг янги самолётларга ва вертолётларга эга бўлган ҳарбий транспорт авиацияси фақат одамларнигина эмас, ҳаттоки тўп-замбаракларни, баллистик ракеталарни, танкларни ва бошқа жанг техникасини узоқ масофаларга тез элтиб қўя олади. Бу эса, десантчиларнинг кучини кўп марталаб оширади.

— Автоматика ва радиоэлектрон техникаси кенг қўлланилаётганлиги самолётни бошқаришни соддалаштираётгандек, учувчи олдига қўйиладиган талабларни камайтираётгандек бўлиб кўриниши мумкин. Ҳақиқатан шундайми?

— Автоматика ва радиоэлектроника, — деди маршал, — ҳозирги вақтда самолётдаги ускуналарнинг ажралмас қисми бўлиб қолди. Шундай бўлиши мутлақо тўғри. Аммо, бу нарса учувчининг роли қандайдир энг оддий операцияларни бажаришдан иборат бўлиб қолганлигини, одам автоматга айланиб қолганлигини билдирмайди. Асло бундай эмас, ҳозирги вақтдаги ҳарбий учувчи, аввало авиация техникасини аъло даражада биладиган, муайян конкрет вазиятга қараб, бу техникадан яхши фойдалана оладиган мутахассисдир. Учувчилик билим юртлари ҳозирги вақтда олий инженерлик маълумотга эга бўлган учувчиларни ва штурманларни тайёрлаб бермоқдалар. Бошқача бўлиши ҳам мумкин эмас.

Авиаторлар ҳарбий бурчни намунали бажаришни ҳамиша ўзларининг энг биринчи вазифалари деб биладилар. Авиаторлардан икки мингдан кўпроқ киши Совет Иттифоқи Қаҳрамонлари бўлиб қолди. 69 учувчи бу юксак унвонга икки марта сазовор бўлди. Донг чиқарган моҳир учувчиларимиз А. Покришкин ва И. Кожедуб уч марта Совет Иттифоқи Қаҳрамони бўлдилар. Авиаторларимиз биринчи совет космонавтлари ўз ораларидан етишиб чиққанлиги билан фахрландилар.

Уруш тамом бўлганига йигирма йил бўлди. Совет кишилари ленинчи Коммунистик партия раҳбарлигида жонбозлик билан меҳнат қилиб, коммунизмнинг моддий-техника базасини вужудга келтирмоқдалар. Лекин жаҳон нотинч бўлиб турибди. Тинчлик душманларининг кирдикорлари Совет давлати мамлакатининг мудофаа қобилиятини мустаҳкамлаш тўғрисида доимий ғамхўрлик қилишга мажбур этмоқда.

Ҳарбий учувчиларимиз ҳар кун қизғин меҳнат қилиб, жанговар таълим олмоқдалар. Улар кўп учмоқдалар, кичик ва катта баландликлардаги, стратосферадаги нишонларни моҳирлик билан мўлжалга олмоқдалар, шу нишонларга ракеталарни беҳато тегизмоқдалар. Жанговар тайёргарлиги юксак даражада бўлган, намунали тартибни жорий қилган, интизоми мустаҳкам бўлган илғор қисмлар ва бўлинмалар авиацияда тобора кўпаймоқда. Ҳарбий-ҳаво кучлари қўшинларнинг бошқа турлари билан мустаҳкам ҳамкор бўлиб, ҳар қандай агрессорнинг кирдикорларини истаган пайтда даф этишга ва унга қақшатғич зарба беришга шай бўлиб турибдилар.

А. МЕДВЕДЕВ,
(ТАСС мухбири).

АВИАТОРЛАРНИНГ ёзги ўқув машғулотлари қизғин тус олган. Аэродромда моторларнинг овозлари куну-тун тинмайди. Тез-тез турли типдаги самолётлар парвоз қилиб туради. Учувчилар, штурманлар, техниклар ва бошқа касбдаги хизматчилар ҳавода учиш сирларини мукаммал ўзлаштиришга ҳаракат қилишаяпти. Чапдаги суратда: десантни самолётга чиқариш пайти.

Г. Омельчук фотоси,
(ТАСС фотохроникаси).

□ □ □

ДЕНГИЗ аэродромида бўлсангиз сув бетига қўнаётган ва ҳавога парвоз қилаётган самолётларни кўрасиз. Самолётлар бу ерда оддий аэродромдагидек эркин қўнадилар ва парвоз қиладилар. Ўнгдаги суратда: учишга тайёргарлик пайти.

Р. Гатчиков фотоси,
(ТАСС фотохроникаси).

Суратда: диспетчер Фаттох Расулев.

САМО ДИРИЖЁРИ

Осмон тўла юлдузли сокин тун. Команда бериш вишкасида диспетчер Фаттох Расулев ўтирибди.

Худди шу вишкадан ҳаракатни бошқариш ва ҳаво кемаларини қўндириш, тунги стартга чиқариш радиотехника воситалари ишга туширилади. Кнопкага бармоқ теккизилса бас, вишкадан анча узоқ жойда бўлган қизил, яшил, оқ чироқлар гўё сеҳрли таёқча сингари бир зумда ёнади.

Мана, локатор экранида оқ нуқта пайдо бўлди. Бу «ИЛ-18» самолётининг қўниши зарурлиги ҳақида сигнал. Диспетчер Фаттох Расулев диққат билан экипажнинг глисадага қандай риоя қилаётганлигини кузатиб турибди. Оқ нуқта ўнг томонга оғабошлади. Шунда диспетчер экипажни чақирди:

— 75520-борт, сиз ўнг томонга 150 метрча оғиб кетдингиз, 76 градус курс олинг.

— Тушундим, — жавоб беради кема командири.

Диспетчер экипаж қўниш шароитини билиши, курс ва глисадага аниқ риоя этишига тўла ишонч ҳосил қилгач, команда беради:

— Қўнишга рухсат!

Тошкент аэропорти ҳаракат хизматининг диспетчери, коммунистик меҳнат зарбдори Фаттох Расулев ўз вазифасига ҳамиша сидқидилдан қарайди. Бинобарин, хизмат бурчи шуни тақозо этади.

Гоҳ тун, гоҳ туман ёки момақалдироқли пайтларда ҳам у ҳаво кемаларининг ҳаракатини кузатиб боради. Шундай қийин учишлардан кейин учувчилар моҳир диспетчерга юракдан ташаккур айтадилар.

Тажрибали диспетчер Фаттох Расулев ҳаво кемалари экипажига қийин шароитларда катта ёрдам беради. Бу хусусда талайгина мисоллар келтириш мумкин.

Кунларнинг бирида шундай воқеа рўй берди. Тошкент аэропортидан учган «ИЛ-14» самолётида 1200 метр баландликда чап томондаги двигатель яхши ишламаётгани ҳақида хабар келди. Самолётни тезда қўндириш зарур бўлиб қолди. Диспетчер Расулев аниқ командалар бериб, ҳаво кемасини энг қисқа йўл орқали ерга омон-эсон қўндиришга муваффақ бўлди. Фалокатнинг олди олинди.

Ф. Расулев самолётлар ҳаракатининг чинакам командири бўлиш учун озмунча ўз устида ишлагани йўқ. У турли типдаги ҳаво кемаларининг учиш хусусиятларини, метереология ва радионавигацияни қунт билан ўрганди. Буларнинг ҳаммаси эндиликда осмон ҳаракатига усталик билан раҳбарлик қилиш имконини бермоқда.

Собиқ ҳарбий учувчи Фаттох Расулев совет армияси сафларида узоқ йиллар хизмат қилган. Офицерлик кийимини ечгач, авиатор ўз билими, бой тажрибасини граждан авиацияси хизматига сарфлашга қарор қилди.

Моҳир диспетчер ўртоқлари ўртасида ўз меҳнати билан тезда обрў-эътибор орттирди. У — ҳаракат хизмати партия ташкилотининг секретари ҳамдир. Ф. Расулев коммунистларни коллектив олдида турган муҳим ишлаб чиқариш масалаларини ҳал этишга сафарбар қилмоқда.

Зангори йўллардаги ҳаракатни усталик билан бошқариб турувчи диспетчер Фаттох Расулев ҳақида гап кетиб қолса, учувчилар:

— Бизнинг машъалимиз, — дейишади ғурурланиб.

Расулев эса бу мақтовга ҳалол меҳнати билан эришди.

М. ВИШЕДСКИЙ.

ҚАНОТЛИ ЁРДАМЧИЛАР

— Республика санитария авиация станциясининг навбатчиси эшитади.

— Бўстонлиқдаги «Псном» қишлоғидан гапираётирмиз. Шошилинч ёрдамингизга муҳтожмиз. В. Юрченконинг аҳволи оғирлашди,— деган овоз эшитилди трубкадан.

Навбатчи адресни ёзиб дарҳол Сергелидаги аэропорт билан боғланди. 15 минутдан кейин врачлар етиб боришини уқтирди. Орадан ярим соат ҳам вақт ўтмаган эди МИ — 4 вертолети Бўстонлиқ томон парвоз қилди. Уз вақтида етиб келган шифокорлар В. Юрченконинг ҳаётини сақлаб қолишди.

— Беморларга жуда қисқа вақт ичида ёрдам кўрсатишда врачларга авиация жуда катта кўмак беряпти. Поезд ва машиналар боролмайдиган чекка жойларга вертолёт ва самолётларда борияпти. Учувчилардан И. Кравцов, А. Швердаев ва Камоловлар станциянинг энг ишчан ва жонкуяр ходимларидан ҳисобланади. Улар тунни-тун, кунни-кун демай врачлар билан республикамизнинг турли областларига парвоз қилиб туришади. Беморга қанчалик тез ёрдам берилса шунча яхши. Бу ўринда учувчилар катта роль ўйнайди.

Республика санитария авиация станциясига,— дейди станция бошлиғи республикада хизмат кўрсатган врач Саттор Исаевич Умаров,— кейинги ойда 235 марта ёрдам сўраб мурожаат қилишди. Мурожаат қилингандан кейин орадан уч соат ўтмасданоқ 150 дан ортиқ беморга шошилинч ёрдам кўрсатилди. Бу ўринда яна такрор айтиб ўтаманки, авиациянинг роли бениҳоядир.

Невропатологлардан Ш. Шемансуров, А. Раҳимжонов, хирурглар С. Маъсумов, М. Гаспарян, терапевт А. Костина, борт врач Г. Едаков, юқумли касалликлар врачи М. Хамзаева, қулоқ-томоқ-бурун касалликлари врачи А. Шапкин ва бошқа ўнлаб врачлар санитария авиация станцияси йўлланмаси билан тез-тез жойларга чиқиб туришади. Улар неча юзлаб беморларга шифо бахш этишган.

Х. ШАРОПОВ.

КУНДАЛИК ТЕМАЛАРДА

Катта имтиҳон ● Конвейернинг ғалаба ритми ● Запаснинг «ейилиб» кетиши ● Ҳисобга олишнинг нега тўртта формаси бор ● Сводкадаги проблемалар ● Гап — Навоий химикларида қолди ● Терим мавсуми шошилтирмоқда.

⊙ ⊙ ⊙

Тошкент трактор-йиғув заводи йил бошидан бери беш юзта машинани муддатидан олдин йиғиштириб тайёрлаб берди. Бу — завод ишининг асосий кўрсаткичи. Демак, ўнлаб колхозлар ва совхозлар ғўзага парвариш бериш ишлари энг қизғин бораётган пайтда, ўзларига керакли тракторларни нарядлар билан оладиган бўлдилар, яъни бу тракторлар далаларга кузда етиб бориш ўрнига анча барвақт етиб борадиган бўлди. Демак, «Ташсельмаш» заводининг ишчилари пландан ташқари тайёрлаб бермоқчи бўлган терим машиналарининг ишлаши учун қўшимча резерв вужудга келтирилди.

Трактор-йиғув заводининг коллективи КПСС Марказий Комитети март Пленумининг қарорларини қандай бажариши, завод қишлоқ хўжалигига қандай ёрдам бериши лозимлигини ўзининг ажойиб иш намунаси билан кўрсатиб бермоқда. Ишлаб чиқаришдаги звеноларнинг ҳаммаси бир маромда ишлаб, коллектив технологияни тўхтовсиз такомиллаштириб, конвейернинг ғалаба ритмини мустаҳкамлади. Чинакам арсенал жангчиларни жанг бошлангунча мукаммал қуроллантириб тургандек, бу завод ҳам далаларда ғалаба қозониш учун кераклн машиналарнинг ҳаммасини графикда белгиланган муддатдан олдинроқ тайёрлаб бермоқда. Запас қисмлар ишлаб чиқариш топшириғи анча ошириб бажарилди.

Заводнинг ҳозирги иши етти йиллик топшириқларини муносиб равишда бажаришни таъминлайди. Йил бошидан бери бу корхона ўтган йилнинг шу давридагига нисбатан 1.650 та тракторни кўпроқ тайёрлаб берди.

Бундай ўсиш суръатлари республиканинг бошқа кўпгина корхоналари учун ҳам характерлидир. Энди Ўзбекистон индустрияси Ватанимиз пахтачилигининг арсенали бўлиб қолди. Ишлаб чиқарилаётган машиналарнинг сонигина кўпайиб қолмади, шу билан бирга ғўзани парвариш қилиш учун ишлатиладиган техника янги машиналар билан тўлдирилди, шу вақтгача чиқарилаётган машиналарнинг конструкцияларига ҳам муҳим тузатишлар киритилди.

Шунга қарамай, бир қанча корхоналарда ҳанузгача фойдаланмаётган резервлар озмикўпми, ҳарҳолда анчагина бор. Бу резервларни ишга солиш ҳал қилувчи даврда — пахтани териш ва тайёрлаш даврида қишлоқ хўжалик ходимларига катта ёрдам бериш демакдир. Маълумки, пахта териш суръатлари ва сифатига қараб, фақат колхозлар ва совхозларнинг фаолиятигагина эмас, шу билан бирга, қишлоқ хўжалигига техника, материаллар, запас қисмлар, химикатлар етказиб бериши лозим бўлган ҳамма коллективларнинг ишига ҳам баҳо бериш мумкин.

Августнинг биринчи ўн куни охирига келиб, «Ташсельмаш» заводи пахта териш машиналарини ишлаб чиқаришда қарздор бўлиб қолди. Дуруст, заводдагилар ҳам, Халқ хўжалиги кенгашидагилар ҳам бу хусусда унчалик ҳаяжонга тушмоқчи эмаслар. Бундай ҳоллар неча марталаб бўлган, аммо, ой охирига келиб, камчиликнинг ўрни тўлдирила берган. Яна бунинг устига, ҳатто қўшимча машиналар ҳам ишлаб чиқарила берган. Энди бўлса, қўшимча запасни ҳам «еб қўйишди», ойлик графикда кўрсатилганига қараганда қарийб 100 та машина кам тайёрлаб берилди... Коллектив ўз қарзини қайтариши мумкин, бунга шак-шубҳа йўқ. Лекин ойнинг учинчи ўн кунлигидаги «штурм» ой бошида ишлаб чиқаришда бўлган пасайишнинг ўрнини расмий равишдагина тўлдиради, холос. Бутун ой давомида бекор туришларга, қайта тузатишларга, камчиликларнинг ўрнини тўлдиришга кетган вақтни қайтариб бўлмайди-ку, ахир. Яна шуни ҳам назарда тутиш керакки, ойнинг биринчи ўн кунида 100 та машина қарз бўлиб қолинганлиги пландан ташқари ишлаб чиқарилиши лозим бўлган, лекин тайёрлаб берилмай қолган юзта машинаку, ахир.

Ишлаб чиқаришни ташкил қилишдаги бундай нуқсонлар умуман ўз планини бажараётган, лекин ойнинг биринчи ўн кунида камроқ машина ишлаб чиқаришга йўл қўяётган бошқа бир қанча корхоналарда ҳам содир бўлмоқда. «Ташавтомаш» заводида прицеплар ишлаб чиқариш, «Чирчиксельмаш»да кўрак терадиган машиналар ишлаб чиқариш мана шу аҳволда бормоқда. Бу қарзлар учун кўмакдош заводлар зиммасига ҳам маълум даражада жавобгарлик тушади. Чунончи «Ташсельмаш» заводи кўрак терадиган машиналарга керакли гидроцилиндрларни етказиб бериш графигидан икки-уч кун орқада қолмоқда.

Бу йил пахтакорларга териш вақтида тўкилиб қолган пахталарни йиғиштириб оладиган бир қанча подборщиклар тайёрлаб бериши лозим бўлган «Узбексельмаш» заводида таъминот ишлари ёмон ташкил этилганлиги сабабли, аҳвол айниқса қийин бўлиб қолди. Халқ хўжалиги кенгашида шу машиналарни ишлаб чиқариш тўғрисидаги ҳисобот тўрт хил қилиб тузиладиган бўлди. «Аппаратсиз йиғилган машиналар», «аппаратлари бор-у, лекин тасмасиз йиғилган машиналар», «аппаратлари ва тасмалари бўлмаган машиналар» ва, ниҳоят нормал ҳолатда ишлаб чиқарилган машиналар алоҳида-алоҳида ҳисобга олинмоқда.

Шу камчиликлар учун ҳамма айбни завод коллективларига юклаш керак эмас. «Узбексельмаш» заводининг жиддий камчиликлари бўлса ҳам лекин у подборщиклар ишлаб чиқаришга ўз ҳиссасини ҳар ҳолда қўшмоқда — машиналарни йиғиш суръатларини кучайтирмоқда. Аммо, машиналарни комплектлашда бир қанча камчиликларга ва сусткашликка йўл қўйилди. 3.500 подборщикнинг ҳар қайсисига 23 та тасма керак. Шу тасмалар билан заводни таъминлашда йил бошидан бери ишкаллик давом қилиб келмоқда. Эндигина, пахта терими бошланиши арафасида Халқ хўжалиги кенгаши тасмалар ишлаб чиқаришни ташкил этишга астойдил киришди. Пахтачилик учун машиналар лойиҳаларини тузиш билан шуғулланувчи Давлат махсус конструкторлик бюроси ва «Ташкенткабель» заводи шу проблемани ҳал қилишга жалб қилиндилар.

Пахтачилик учун ўтган йиллар ишлаб чиқарилган ҳамма машиналарнинг далага чиқиши тўғрисида ҳам саноатимиз ғамхўрик қилиши лозим. Масалан, Ўрта Осиё республикалари, Қозоғистон ва Озарбайжон хўжаликларида минг-минглаб «ХВС-1,2» пахта териш машиналари бор. Шу машиналарни запас қисмлар билан «Ташхимсельмаш» заводи таъминлаши лозим. Лекин бу завод 91 номдаги деталдан 17 тасини ҳали ишлаб чиқаришга киришгани йўқ. Далаларнинг марзаларидаги бегона ўтларни куйдириш учун керак бўладиган ва кузда албатта далага чиқарилиши лозим бўлган куйдирувчи культиваторларни ишлаб чиқаришни ўзлаштириш ҳам бу заводда секин бормоқда.

«Ташхимсельмаш» заводи август ойидаги ишларни ҳаммадан кўра ёмонроқ бошлади. Ўн кун ичида ойлик план бир процент бажарилди... Демак, бунда айрим камчиликлар тўғрисида сўз бораётгани йўқ. Заводда меҳнат ёмон ташкил қилинган, кўп ишларда қўл меҳнатидан фойдаланилмоқда, бир қанча участкалардаги технология жуда ҳам примитив тарзда. Халқ хўжалиги кенгаши бу корхонага дарҳол ёрдам бериши керак.

Теримни яхши уюштиришда тайёрлаш пунктларининг роли ғоят катта. Уларни тегишли ускуналар билан яхши таъминлаш ҳар қандай об-ҳаво шароитида пахта теришнинг муваффақиятли боришини таъминловчи гаровдир. «Ўзбекхлопкомаш» заводи пахтани қопқанорсиз ташиш учун зарур бўлган лентали асбоблар етказиб беришни кечиктирмоқда. «Самаркандхлопкомаш» ва «Коммунар» заводлари Биковлар системасидаги сушилкаларни ишлаб чиқариш графигини бажаришда орқада қолмоқдалар.

Пахта терими кампаниясига химикатлар етказиб бериш тўғрисида ҳам гапириб ўтиш керак. Бу йил пахтаси машинада териб олинадиган майдон кенгайтирилади. Демак, теримни бошлаш олдидан ғўзанинг барги тўктириладиган, яъни дефолиация қилинадиган майдон ҳам кенгайтирилади. Бу йил пахтакорлар дефолиантларни биринчи навбатда Навоий химия комбинатидан ва Фарғонадаги азотли ўғитлар заводидан олишни мўлжаллаб турибдилар.

Пахтакорлар етиштирган мўл ҳосил шошилтирмоқда. Пахтани териб олиш даври техника, материаллар, химикатлар етказиб берувчи корхоналарнинг коллективлари учун катта имтиҳон давридир.

Е. ЕФИМОВ.
(ЎзТАГ).

ПЛАННИ ҚИРҚ КУНДА БАЖАРАМИЗ

Ўрта Чирчиқ районидаги Охунбобоев номли колхоз аъзоларининг пахта йиғим-теримига белгиланган тадбирлари

Ҳамма бирдек ишласа...

Олтин далаларимизда ижодий меҳнат булоқдек қайнамоқда. Катта-катта майдонларда мўл пахта ҳосили тўплаш учун кураш ниҳоясига етай деб қолди. Илғор хўжаликлар узоғи билан тағин икки ҳафтадан кейин пахта теримига киришадилар. Бизда ҳам шундай. Колхозчиларимиз елкама-елка туриб меҳнат қилиб, 1380 гектар майдонда мўл ҳосил етиштиряптилар. Бултургига нисбатан қарийб икки ҳафта илгари ривожланаётган ғўзаларимиз серкўсак бўлиб ўсмоқда.

Деҳқонларимиз июль ойида ҳар туп ғўзада мўл ҳосил тўпланишига эришдилар. Августни эса ҳосилга-ҳосил қўшишда зарбдор ой деб эълон қилганмиз. Мана, августнинг ҳам ярми ўтиб кетди. Августгача ҳар туп ғўзамизда ўртача 6—7 тадан бўлиқ кўсак тўпланишига эришган бўлсак, августнинг ўтган кунлари давомида ғўзаларнинг ҳар тупига яна иккитадан кўсак қўшишга эришдик.

Мўл ҳосил етиштирганлигимиз ҳақида гап кетганда, ана шу ҳосил учун нималар қилинганлигини эсга олмасдан бўлмайди. Бу йилги ҳосилга ўтган йилнинг кузидаёқ мустаҳкам замин яратган эдик. 1380 гектар ернинг ҳаммаси кузда 3 корпусли плуг билан 28—30 сантиметр чуқурликда шудгор қилиб қўйилган эди. Ҳайдаш олдидан ҳар гектар ерга 5—6 тоннадан маҳаллий ўғит солганмиз. Чуқур ҳайдалган, ўғитларга қондирилган ер бутун қиш давомида қор-ёмғирдан баҳраманд бўлиб ётди. Эрта баҳорда эса кунлар исиб кетиши биланоқ бороналашга киришдик. Чигит экиш олдидан ҳар гектар ерга 500 килограммдан минераль ўғит солдик.

Биз деҳқончилик қиладиган ерлар бошқа колхозларникига қараганда жуда катта фарқ қилади. Чигит экилган майдонларнинг 60 процентидан кўпроғи тошлоқ ерлардир. Маълумки, тошлоқ ерларда ғўза ўстиришнинг ўз агротехникаси бор. Тошлоқ ерларни ҳайдаганда ер-ости тошларининг қўпорилиб кетишига йўл қўймаймиз. Айни вақтда тупроқнинг майин бўлишига алоҳида эътибор берамиз. Бундай ерларга чигит униб чиқиши биланоқ сув тараймиз. Тошлоқ ерларнинг сувга бўлган талабини ҳисобга олиб, бутун вегетация даврида уларни олти мартагача суғорамиз.

Чигит униб чиққанидан буён ўтган давр ичида далаларимизда 35 та трактор культиватори бетиним ишлаб турди. Механизаторларимизнинг ғайрат-шижоат кўрсатиб меҳнат қилганликлари туфайли барча майдонлардаги ғўзалар ҳозиргача беш марта узунасига, уч марта кўндалангига культивация қилинди, икки марта озиқлантирилди ва сувга қондирилди.

Ғўза парваришидаги ана шу муваффақиятларга биз ҳамма колхозчиларнинг ҳамда механизаторларнинг бир ёқадан бош чиқариб фидокорона меҳнат қилишлари туфайли эришдик. Абдураҳмон Султонов, Мели Мамажонов, Тошпўлат Исроилов, Тошхўжа Дилмонов каби механизаторларимиз вақт билан ҳисоблашмай меҳнат қиляптилар. Бундайлар колхозимизда жуда кўп. Бизда ҳосил тақдири учун ҳамма бирдек қайғуради. Далаларимизда ҳамма бирдек меҳнат қилади. Эришаётган ютуқларимизнинг боиси ҳам ана шунда.

Колхоз пахтазорларида мўл «оқ олтин» ҳосили етишяпти. Мана бу суратда ғўза тупларидаги ҳосилни чамалаётган икки деҳқонни кўриб турибсиз. Уларнинг чап томондагиси илғор звено бошлиғи — механизатор Абдураҳмон Султонов, ўнг томондагиси эса унинг ёрдамчиси — механизатор Абдуҳаким Маматқулов ўртоқлар.

Машиналар катта йўлда

Қўл кучи билан 1380 гектар майдонда мўл ҳосил етиштиришни тасаввур ҳам қилиб бўлмайди, албатта. Бу ишда бизга техника катта мадад бермоқда. Пахта етиштириш билан боғлиқ бўлган ишларнинг қарийб ҳаммаси техника кучи билан бажариляпти. Бу ишларнинг ҳаммасини бирма-бир санаб ўтиришнинг ҳожати йўқ. Машина бажараётган ишларнинг кўлами эндиликда ҳаммани ҳайратда қолдирмоқда.

Илгари ғўза парваришида техника ишлатилар эди-ю, йиғим-терим механизациялаштирилмаганди. Эндиликда энг сермашаққат, энг оғир меҳнат талаб қиладиган жараён — пахта йиғим-теримининг машиналаштирилиши деҳқонлар меҳнатини бирнеча ўн баравар енгиллаштириб юборди. Бизнинг колхозимизда ҳам машиналар катта йўлга чиқиб олди.

Ўтган йили 1700 тонна пахтани «зангори кема»лар билан саранжомлаб олган эдик. Терим агрегатлари жуда кўп колхозчиларимизнинг мавсум нормаларини бажариб берди. **Етти йилликнинг сўнгги босқичида машинада пахта теримини янада кўпайтиришга аҳд қилганмиз. 1380 гектардан 1100 гектардаги пахтани машиналарда териб оламиз. Бошқача қилиб айтганда «зангори кема»лар бункеридан 2160 тонна «оқ олтин» тўкилади.** Бундан кўриниб турибдики, фақат 280 гектар ердаги пахта қўлда терилади. Демак, пахтанинг жуда катта қисми агрегатлар ёрдамида йиғиштириб олинади ва тайёрлов пунктларига қоп-қанорсиз етказиб берилади.

Юқорида айтганимиздек, ғўзаларимиз ўтган йилдагига нисбатан икки ҳафта илгари ривожланмоқда. Бу йилги йиғим-теримни бултургига қараганда икки ҳафта илгари бошлаб юбориш имкониятига эгамиз. Шу мақсадда колхоз правлениеси ва партия ташкилоти активлар иштирокида тадбирлар белгилаб чиқди ва шу тадбирларни оғишмай амалга оширишга киришди.

Сентябрнинг дастлабки кунлариданоқ колхозчиларимиз пахта теримига киришадилар. Бу иш билан 500 колхозчи доимий равишда шуғулланади. Терим машиналари эса 12—15 сентябрдан ишга тушади. Бунинг учун нималар қилинмоқда? Биз йиғим-теримга тайёргарлик кўриш ва йиғим-терим кампаниясини муваффақиятли ўтказиш борасида нималар қилинаётганлиги тўғрисида гапириб ўтмоқчимиз.

Даставвал пахтаси машинада терилиши лозим бўлган участкалардаги ғўзаларни машинабоп қилиб ўстиришга жиддий эътибор беряпмиз. Машинада териладиган ерлардаги ғўзаларнинг ҳаммаси бир хил бўйи 70—80 сантиметр қилиб ўстирилмоқда. Бундай майдонлардаги ғўза тупларининг ётиб қолмаслигини таъминлаяпмиз.

Машиналарнинг равон юришини таъминлаш мақсадида эгатлар қатор ораларининг қоқ ўртасидан тўғри қилиб олинмоқда. Агар эгатлар сал қийшиқ олинса ҳам, машиналарнинг бир меёрда юришига тўсқинлик қилади. Шундай бўлмаслиги учун эгатларнинг теп-текис ва жуда тўғри бўлишини таъминламоқдамиз.

Қатор оралари бўйлаб ўтган эгатлар текис бўлиши билан бир қаторда, уларнинг чуқурлиги 12—15 сантиметрдан кам бўлмаслиги зарур. Биз пушталарда, қатор ораларида йирик кесаклар, бўғмалар ва нотекис жойлар бўлмаслигига алоҳида эътибор бермоқдамиз.

Машина теримининг муваффақияти даставвал карталарнинг шунга мос бўлишига боғлиқдир. Бизда ҳар бир картанинг этагида 7—8 метрга тенг келадиган майдончада машиналар қайтадиган жой тайёрланади. Бу жойлар ғўзапоялардан тозаланиб, текисланади. Худди шу жой пахта машина бункеридан транспорт воситаларига (тележкаларга) тўкиладиган жой ҳам бўлиб ҳисобланади. Бундай жойлар аллақачонлар белгилаб чиқилган, ўша ерлардаги кўсаклар очилиши билан қайтиш майдончаларини тайёрлашга киришамиз.

Пахтаси машинада териладиган участкаларда бегона ўт йўқ. Колхозчиларимиз ва механизаторларимиз қатор ораларидаги бегона ўтларни таг-томири билан йўқотганлар.

Ғўза баргини сунъий равишда тўктириш — далаларни машина теримига тайёрлаш соҳасидаги энг муҳим тадбирлардан биридир. Ана шу агротехника тадбирини амалга оширмасдан туриб, пахта ҳосилини машинада териш ва терим агрегатларидан унумли ҳамда тежамли фойдаланиш мумкин эмас. Шу мақсадда биз дефолиацияни ниҳоятда сифатли ўтказишга қарор қилдик. Ҳозир 75 тонна химикатни тайёрлаб қўйибмиз. Дефолиацияни 29 августда бошлаймиз ва узоғи билан 7—8 иш кунида тамомлаймиз. Ғўзаларга фақат самолётлар орқали дори сепилади.

Ғўза баргини сунъий равишда тўктириш учун эркин цианамид, магний хлорат, кальций хлорат-хлорид каби препаратлардан самарали фойдаланамиз. Химиявий препаратлардан фойдаланишда мутахассислар маслаҳатига ва тўплаган тажрибаларимизга амал қиламиз. Барг тўктириш учун ғўзани дорилаш вақтида етарли даражада шабнам тушадиган бўлса, ғўзани кремнефтористий натрий аралаш кальций цианамиди билан дорилашни кўзда тутяпмиз. Бу препаратни кремнефтористий натрий аралаштирмасдан ишлатса ҳам бўлади.

Юқорида таъкидлаб ўтканимиздек, ғўза барглари самолётлардан дори пуркаб тўктирилади. Самолётларнинг ишлаши учун ҳамма имкониятларни яратмоқдамиз. Ҳар бир самолётга иккитадан сигналчи ажратиб қўйибмиз. Сигналчилар ерда туриб, тегишли ишоралар ва белгилар ёрдамида самолётларнинг тўғри учишига йўл кўрсатишади.

Биз кремнефтористий натрий аралаш кальций цианамидини самолётдан эрталаб, ғўзаларга шабнам тушган вақтда сепамиз. Бунда ғўзанинг устки баргларидаги шабнам қуриши биланоқ, дори сепиш тўхтатилади.

Эритма тайёрлаш, самолётларнинг ҳамда пуркагичларнинг бакига тўлдириш иши билан шуғулланувчи кишилар, самолётларнинг техниклари ва механиклари резина фартук, ҳимоя кўзойнаги, қўлқоп билан таъмин этилади. Ана шу кийимларсиз улар ишга қўйилмайди.

Пахта териш машиналарини ишга туширишга уч кун қолганда қайтиш жойларидаги ғўзаларнинг пахтаси териб олинади ва ғўзапоялар юлиб ташланади, сўнгра грейдер билан текисланади. Йиғиб олинган ғўзапоялар шамол эсиб турадиган жойга 30 сантиметр қалинликда ёйилади. Агар улар қалин тахланса, кўсаклар чириб, толаси яроқсиз ҳолга келиб қолиши мумкин.

Машина теримига тайёргарлик кўриш билан боғлиқ бўлган ана шу ишларни амалга ошириш агрегатларнинг бетўхтов ва унумли ишлашини таъминлайди.

Шу кеча-кундузда ғўзани суғориш, культивация қилиш билан бирга машина терими учун зарур бўлган ишларни бажаряпмиз. **Энг яхши ютуғимиз шу бўлдики, 28 та пахта териш машинасининг ҳаммаси тўла-тўкис ремонтдан чиқарилди. Бу, агрегатларга 56 кишини бириктиб қўйдик. Терим агрегатлари икки сменада ишлайди.** Ким қаерда пахта теришини яхши билади. Масалан, Абдураҳмон Султонов бошлиқ комплекс механизациялашган звено 103 гектар майдонда ғўза ўстиряпти. Звено бўйича гектаридан 36 центнердан пахта топшириш мўлжалланган. 90 гектар майдоннинг ҳосили «ХВС—1,2» агрегатида йиғиштириб олинади. Фақат 13 гектарнинг ҳосили қўлда терилади холос. Абдураҳмон Султонов агрегатини теримга барвақт тайёрлаб қўйди. У ўз ёрдамчиси Шавкат Шарипов билан бирга смена алмашиб ишлайди. Иккала механизатор ҳам ҳозир дефолиацияга тайёргарлик кўряпти.

Ленин орденли Тошпўлат Исроилов бошлиқ комплекс механизациялашган звено 125 гектар майдондаги пахтанинг 85 процентини машинада териб олмоқчи. Унга Ўктам Норқулов сменадош қилиб тайинланди. Иккаласи агрегатни сифатли ремонт қилиб, теримга шай бўлиб туришибди. Хуллас, колхозимиздаги 12 та комплекс механизациялашган звенонинг ҳаммасида терим машиналари, механик-ҳайдовчилар ва уларнинг сменадошлари катта маъракага бекамикўст тайёр бўлиб туришибди.

Механик ҳайдовчилар ўзаро мусобақалашиб, шартномага қўл қўйишган. Бизда ҳар бир агрегатнинг мавсум нормаси 60 тонна қилиб белгиланган. Лекин Абдусамат Қулжонов, Кукен Бекенов, Икром Хожиматов каби илғор механизаторларимиз 100 тоннадан ошириб пахта теришга қарор қилдилар.

Терим машиналари билан бир қаторда кўсак терадиган ва чувийдиган машиналарни ҳам тўла ремонтдан чиқардик. 24 та прицеп ва уларда пахта ташийдиган 14 та трактор ҳам йиғим-терим кампаниясига тайёр турибти. Мавжуд техникамизнинг ҳаммаси юксак унум билан ишлай олишига аминмиз.

Суратда: (чапдан) колхоз раиси, республикада хизмат кўрсатган механизатор М. Рўзиматов, колхоз инженери П. Тян ва бош агроном Э. Исҳоқов ўртоқлар пахта йиғим-теримига қандай тайёргарлик кўриш юзасидан ўзаро маслаҳатлашмоқдалар.

Машина теримига эътиборни кучайтириш мақсадида механик-ҳайдовчиларни моддий рағбатлантиришга катта эътибор берамиз. Бир тонна пахта терган механик-ҳайдовчи 5 сўм, икки тонна терса 10 сўм, тўрт тонна терса 20 сўм ҳақ олади. Механизаторларга белгиланган муддатларда эмас, улар истаган пайтда аванс пули бериб борамиз.

Колхозимизда 12 та хирмон жойи бор. Шундан 11 тасига асфальт ётқизилган. Биз пахтани териш билан айни вақтда уни яхши қуритиб давлатга топширамиз ва бу билан сифатини оширамиз. Хирмон жойларда махсус кишилар ҳамкорлик қилиб туришади. Улар ҳўл ва нам пахтанинг қабул қилинишига йўл қўйишмайди. Қабул пунктига жўнатиладиган пахта ҳам шу кишилар томонидан назорат остига олинади.

Тош-тарозилар, йўл-кўприклар, кўча-кўйлар, ҳамма-ҳаммаси терим компаниясига тахт қилиб қўйилди.

Химиявий доридорлар сепилган майдонлардаги ғўзаларнинг барги 8—10 кун ичида тўкилади. Шундай қилиб машина теримини 12—15 сентябрда бошлаб юбориш имкониятига эга бўламиз. Теримни жадаллаштириш, кўпроқ ва сифатлироқ пахта топшириш учун бутун куч ва имкониятлар ишга солинади. Бундан буён биз «машинада қанча пахта терамиз деган масалани», «машинада қандай қилиб сифатли пахта йиғиштириб оламиз» деган масалани кўндаланг қилиб қўямиз. Кўп пахта териш билан бир вақтда сифатли пахта теришга алоҳида эътибор берамиз.

Шу хусусда бир мисол келтирмоқчимиз. Яқинда СССР Министрлар Совети пахта етиштиришдан колхоз ва совхозларнинг моддий манфаатдорлигини ошириш тўғрисида қарор қабул қилди. Бу қарор колхозчиларимиз ва механизаторларимизнинг меҳнат кўтаринкилигини тағин ҳам ошириб юборди. Бу белгилаган тадбирларимизда ҳам ўз ифодасини топди. 1962 йили биринчи, иккинчи ва учинчи сортларга 3106 тоннадан зиёдроқ пахта топширган эдик. 1963 йилда эса 3898 тоннадан кўпроқ пахтани ана шу сортларга сотдик. Ўтган йилги ютуқларимиз янада самаралироқ бўлди. Ялпи топширилган пахтанинг 4006,5 тоннасини биринчи, иккинчи ва учинчи сортларга топширдик. Бу йил эса шу сортларга топшириладиган пахта миқдорини кескин оширишни мўлжаллаб турибмиз. **Аввалги йиллардагига қараганда қанча кўп биринчи, иккинчи ва учинчи сорт пахта топширсак, шунча кўп қўшимча ҳақ олишимизни яхши ҳис этиб меҳнат қиляпмиз. Шунга кўра механик-ҳайдовчиларимиз ўзаро мусобақага қўл қўяётган вақтларида кўп пахта териш билан бир вақтда унинг сифатига эътибор беражакларини айтдилар.**

Хўжалигимизда 500 колхозчи биринчи сентябрдан бошлаб пахта йиғим-теримига киришади. Ҳар бир теримчи учун қатъий нормалар белгиланган. Улар 1 октябрга қадар 700 тонна пахтани қўлда териб беришади. Механик-ҳайдовчиларимиз эса 12—15 сентябрда теримга тушиб, 1 октябрга қадар 1500 тонна ҳосилни йиғиштириб олишади. Шундай қилиб, колхозимиз бўйича 1 октябрга қадар 2200 тонна пахта териб давлатга топширамиз. План бажарилишига тағин 1300 тонна қолади.

1 октябрдан бошлаб кўсаклар ёппасига очилиб қолади. Пахта йиғим-терими ҳар қачонгидан ҳам оммавий тус олади. 1 октябрдан бошлаб колхоз бўйича ҳар куни ўртача ҳисобда 130 тоннадан пахта териб топширилишига эришамиз. Ёки ҳар куни йиллик планнинг 4 процентидан ошиқроқ миқдорда пахта топшириб борамиз. Шундай қилиб, пахта тайёрлаш йиллик планини 10 октябрга қадар тўла адо этилишига эришамиз. Ундан кейин олинган мажбурият ҳисобига пахта топширишни жадаллаштирамиз. Бутун ишчи кучи ва техника воситаларини етиштирилган ҳосилни тезроқ сариштаю-саранжом қилиб олишга сафарбар этамиз. Бу билан келгуси йил мўл ҳосилига пухта замин ҳозирлаш имконияти яратилади.

Одамлар — олтин фондимиз

Ҳар қандай ишнинг муваффақияти биринчи галда одамларга, уларнинг кайфиятига, ташаббус кўрсатиб ишлашига, ғайрат шижоатига, сабот-матонатига боғлиқдир. Шунинг учун ҳам одамларга ғамхўрлик қилиш, улар ҳақида кўпроқ ўйлаш, улар билан бирга нафас олиб, ҳар бирининг қалбига йўл топиш — колхоз правлениеси ва партия ташкилотининг, барча коммунистларнинг жонажон вазифасидир.

Пахта етиштиришни кўпайтириш ҳам даставвал одамларнинг қўлида. Биз бунга алоҳида аҳамият беряпмиз. Йиғим-терим кампаниясини сиёсий кампания деб эълон қиламиз ва бу ишда одамлардан самарали фойдаланамиз. Улар қандайдир бир кўргазма асосида эмас, юрак амри, қалб даъвати билан виждонан меҳнат қилишади. Бунинг учун эса уларга барча шарт-шароитларни яратиб берамиз.

Йиғим-терим даврида колхозчиларга иш ҳақи аванс тариқасида ҳар беш кунда, узлуксиз бериб борилади. Бунда уларнинг талаблари тўла эътиборга олинади. Ким қанча истаса шунча миқдорда аванс олаверади. Аванс пули билан бир вақтда колхозчиларга ун, гуруч, ёғ ва бошқа маҳсулотлар ҳам бериб борилади.

Ҳар йили ҳам шаҳардан ёрдамчи сўрамаймиз, студентларни чақирмаймиз. Биз фақат одамларга, уларнинг жасоратига, меҳнатсеварлигига таяниб иш кўрамиз. Бу йил ҳам шундай бўлади. Одамларга иш шароитини тағин ҳам яхшилаш учун 8 та дала шийпонининг ҳаммаси кўнгилдагидек жиҳозланган. Дала шийпонларида ҳамиша иссиқ овқат, чой тайёрланади. Уларга радиоприёмниклар ўрнатилган. Деворий газета ва «Жанговор варақа»лар мунтазам чиқарилиб турилади. Уларда илғорлар тажрибаси кенг оммалаштирилади, йиғим-теримда нўноқлик кўрсатган айрим кишилар танқид қилинади. Бу умумий ишимизга катта фойда келтиришига ишонамиз.

Колхозимизда махсус киноустановка бор. Теримда қатнашаётганлар вақт-вақтида кинофильмлар кўрсатилади, улар учун газета ва журналларнинг янги сонлари ҳамиша келтириб турилади. Булардан ташқари пахтакорларга концертлар кўрсатилади. Уларнинг унумли ишлашлари учун бошқа шарт-шароитлар ҳам яратиб берилади.

Колхоз партия ташкилоти йиғим-теримда коммунистларнинг фаол иштирокини таъминлайди. 20 та агитатор теримчилар ўртасида сиёсий тушунтириш ишларини олиб боради.

Биз белгилаган тадбирлар реал, унда ишимизнинг асосан ҳамма томонлари тўла ҳисобга олинган. Шу тадбирларни изчиллик билан амалга оширсак, пахта тайёрлаш йиллик планини 40 кун ичида шараф билан бажара оламиз. 1380 гектар пахта майдонининг ҳар гектаридан камида 32 центнердан ҳосил кўтариб, социалистик мажбуриятимизни ҳам сўзсиз адо этамиз. Колхозчиларимизнинг, барча механизаторларимизнинг, бутун қишлоқ аҳлининг диққат-эътибори ана шунга қаратилган.

М. РЎЗИМАТОВ,
колхоз раиси, республикада хизмат кўрсатган механизатор.

Ш. ҲОЛТУРСУНОВ,
партия ташкилотининг секретари.

П. ТЯН,
колхоз инженери.

Э. ИСҲОҚОВ,
бош агроном.

Мана бу суратларда эса терим техникасини мавсумга шайлаётган механизаторларни кўриб турибсиз. Чап томондаги суратда: колхоз мутахассислари пахтани қоп-қанорсиз ташишда ишлатиладиган тракторларнинг ремонти қандай ўтганлигини текширишмоқда. Ўнгдаги суратда (чапдан) инженер П. Тян, механизатор И. Тожиматов ва механик Ш. Раҳимов ўртоқлар ремонтдан чиққан навбатдаги «зангори кема»ни сўнгги бор кўздан кечирмоқдалар.

М. Нуриддинов фотолари.

ОЙНИНГ КЎРИНМАС ТОМОНИ ТЎҒРИСИДА ЯНГИ МАЪЛУМОТЛАР

Москва давлат университетининг Штернберг номидаги астрономия институтида Ой ва планеталар физикаси бўлимининг мудири, физика-математика фанлари доктори Ю. Н. Липский ТАССга мақола ёзиб юборди. Ю. Н. Липский «Зонд-3» автоматик станцияси Ойнинг кўринмас томонини фотосуратга олганлигини ва бу фотографияларни ишлаб чиқишнинг дастлабки натижаларини шарҳлаб, қуйидагиларни ёзади:

Совет Иттифоқи Ернинг биринчи сунъий йўлдошини учириб, космик фазони ўзлаштиришни бошлаб берганидан бери орадан атиги саккиз йил вақт ўтди. Ҳозир жуда кўп йўлдошлар Ер атрофидаги орбиталарда айланиб юриб, қимматли илмий маълумотларни бизга юбориб турибди, космик ракеталар эса Қуёш системасининг узоқ жойларига ўтиб, бу системанинг тузилиши тўғрисидаги янги маълумотларни бизга йўлламоқдалар. Ю. А. Гагариннинг космосга биринчи парвоз қилишидан тортиб, экипажи П. И. Беляев ва А. А. Леоновдан иборат бўлган «Восход-2» кемаси учиб бораётганида одамнинг кема кабинасидан космосга биринчи марта чиқишигача ўтган давр ичида космонавтика ғоят тез ривожланиб бораётганлигининг шоҳидлари бўлдик.

Ер—Ой маршрути бўйлаб биринчи учиш бошқа планеталарга йўл олишда муҳим босқич бўлди. 1959 йилда шу маршрут бўйлаб учирилган совет космик ракетаси СССР нинг давлат герби солинган вимпелни Еримизнинг табиий йўлдошига элтиб қўйди ва бу учиш Ой тўғрисида янги қимматли илмий маълумотлар олишга имкон берди. Шундан сўнг Ерда ясалган аппаратлардан яна бир нечаси Ой юзасига бориб етди.

Космик учишлар Ойни тадқиқ қилишда янги босқичга ўтишга имкон берди.

1959 йилнинг октябрида Ойга учирилган «Луна-3» автоматик станцияси Ойнинг Ердан кўринмайдиган қисми қандай тузилганлиги тўғрисида биринчи марта маълумотлар олишга имконият берди.

Американинг «Рейнжер» аппаратлари ёрдамида 1964—1965 йилларда Ойнинг Ердан кўриниб турадиган томонларидаги участкалари фотосуратга олинди. Шу аппаратлар ёрдамида олинган суратлар Ердан туриб кузатиш вақтида ечиш қийин бўлган кўпгина масалаларни анча яхшироқ ечишга ёрдам берди.

Ойнинг орқа томонини ўрганиш натижасидагина кўпгина гипотезаларни (тахминларни) текшириб кўриш мумкин. Вазифа — планетамизнинг табиий йўлдошини глобал тадқиқ қилишдан иборат эди: Ерда туриб Ойнинг кузатиш имконияти бўлмаган, қарийб йигирма миллион квадрат километр майдони тўғрисида маълумотлар олиш зарур бўлиб қолди. Бизнинг замонамизда бу вазифани амалга ошириш — Ойга планеталараро автоматик станция юбориб, унинг орқа томонини фотосуратга олиш, бу суратларни радиотелевизион системалар воситасида Ерга юбориш имконияти туғилди. Бу жуда зўр эксперимент ғоят катта қийинчиликларни енгишни талаб қилди. Станция аппаратлари олдидагина эмас, шу билан бирга шу станциянинг учиш траекториясига, ракетанинг қувватига нисбатан ҳам ғоят мураккаб талаблар қўйилган эди.

Бу ишни амалга ошириш 1959 йил 7 октябрда Совет Иттифоқида бошланди, ўша куни «Луна-3» автоматик станцияси Ойнинг кўринмас томонини фотосуратга олиб, бу суратларни Ерга юборди. Ойнинг Ердан кўриниб турадиган шарқий чекка зонаси ҳам олинган фотосуратларда кўриниб туришини таъминлайдиган қилиб, иш программаси тузилган эди. Аммо ўша вақтда Ойнинг кўринмас томонидан бир қисми суратга олинмай қолди. Космосдан юборилган фотосуратларда Ой чеккасидаги шарқий зонанинг юзга яқин деталлари акс эттирилган эди. Шу деталларни Ойнинг илгаридан бизга маълум бўлган координатлари билан солиштириб кўриш Ойнинг тескари томонида аниқланган барча 500 та объектлар билан боғлашга ва шу тариқа Ойнинг ягона координатлари системасини чизишга имкон берди. Бундан ташқари, Ой чекка зонасининг фотосуратларини текшириб аниқлаш Ойнинг кўринмас томонидаги янги деталларнинг қандайлигини билиб олиш учун намуна бўлиб хизмат қилди.

Бошқа самовий жисмнинг телевизион суратлари фан тарихида биринчи бўлиб, космосдан Ерга юборилди. Бу суратларни ўрганиш натижалари Ой орқа томонининг атласида, шунингдек бошқа нашрларда эълон қилинди. Бу атласни СССР Фанлар академияси нашр этди.

Ой тескари томонининг биринчи марта тузилган харитаси ва Атласнинг бошқа материаллари асосида Ойнинг биринчи глобуси нашр этилди ва глобусда Ойнинг орқа томони яққол акс эттирилди. Бу атлас ва глобус Польшада, Англияда, АҚШ да, Франция ва бошқа мамлакатларда таржима қилиб чиқарилди.

Ойнинг орқа томони шундан бери олти йил давомида фотосуратга олингани йўқ эди.

Олий космик фазо физикасини тадқиқ қилиш, автоматик станцияга ўрнатилган турли системаларни такомиллаштириш ва синаб кўриш учун мўлжалланган «Зонд-3» автоматик станцияси 1965 йил 18 июлда парвоз қилди. Жумладан бу станцияда планеталарнинг фотосуратини олиб, шу суратларни бир неча юз миллион километрга тенг олис масофалардан Ерга юбориб турадиган аппаратлар ўрнатилган.

«Зонд-3» станцияси Ер сунъий йўлдошининг орбитасидан иккинчи космик тезликдан каттароқ тезлик билан учирилгач, ўзининг гелиоцентрик орбитаси бўйлаб ҳаракат қилиб, орадан 33 соат ўтганидан кейин Ойга яқин масофадан ўтиб борди. Шу станциядаги фототелевизион аппаратлардан Ойнинг шу вақтгача номаълум бўлиб келаётган қисмларини суратга олиш учун фойдаланилди.

Станцияда ўрнатилган телевизион аппаратлар бир неча юз миллион масофаларда туриб, сурат кадрларини юборишга мўлжалланган аппаратлар бўлганлиги сабабли, суратнинг ҳар бир кадрини юбориш 34 минут вақт олади.

Ойнинг телевизион аппаратлар билан олинган сурати Ерга радиотўлқинларнинг сантиметрли диапазонида юборилиб турди, бунинг учун станцияда ўрнатилган ва Ерга томон жуда ҳам тўғриланиб қўйилган параболик антеннадан фойдаланилди. Алоқа сеанслари вақтида бу антенна ориентация системаси ёрдами билан ниҳоят даражада аниқ қилиниб ерга йўналтириб қўйилади. Суратларни Ерга юбориб туриш режими Ердан берилган командалар билан белгиланади.

Ойни фотосуратга олиш сеанси бир соат 0,8 минут давом этди. Фотосуратга олиш Ой юзасидан 11,6 минг километр узоқ бўлган масофадан бошланиб, Ойга энг яқин масофани (камида 10 минг километрли масофани) ўтилиб бўлганидан кейин тамомланди. Ойни фотосуратга олиш вақтида «Зонд-3» станциясининг Ойга нисбатан ҳолати узунлик бўйича 60 градус ва кенглик бўйича 12 градус ўзгарди.

Олинган суратларни Ерга юбориш 29 июлда Ердан 2.200.000 километр узоқликдаги масофадан бошланди, шу вақтда Ернинг станциядан кўриниш бурчаги шу станциядаги антеннани аниқ тўғрилаб йўллаб қўйиш учун етарли равишда кичрайган эди. Бундан буён бу хилдаги суратлар анча узоқ масофалардан Ерга юборилиб турилади.

Траекториянинг Ойга нисбатан ҳолати шундай қилиб белгиландики, фототелевизион аппаратлар Ойга рўпара қилиб қўйилганида Ой орқа томонининг биз учун энг аҳамиятли бўлган қисмларигина шу мазкур фототелевизион аппаратларга кўриниб турди.

Станция шу траектория бўйлаб ҳаракат қила борган сари Ойнинг орқа томонида 1959 йилда фотосуратга олинмай қолган участкалари станциядан тобора аниқроқ кўрина бошлади. Бинобарин, Ойнинг янги олинган фотосуратлари унинг юзасидаги бизга шу вақтгача номаълум бўлган қисмини тўла ўз ичига олади, деса бўлади. Баъзи фотографияларда Ойнинг ердан кўриниб турадиган томони ҳам суратга тушиб қолган, баъзи фотографияларда эса Ойнинг 1959 йилда суратга олинган орқа томонидаги қисмлар ҳам суратга тушиб қолган.

«Зонд-3» станцияси Ойда Шарқий денгиз деб аталган жойни — унинг Ердан кўринмайдиган ярим куррасининг шарқий чеккасидаги энг характерли қисмни фотосуратга олди. Ойдаги кўп денгизлар каби бу денгиз ҳам гардиш шаклида бўлиб, атрофини катта масофада Кордильер ва Рокка тоғ тизмаларининг икки тизмаси ўраб олган, улар орасида, Куз ва Баҳор денгизларининг қорамтир этаклари жойлашган. Ердан қараганда, Шарқий денгизнинг чеккаси ва унинг Катта Ромб ҳамда Кичик Ромб деган қўлтиқларинигина кўриш мумкин. Баҳор денгизининг шимол томонидаги қисми Ойнинг кўриниб турган томони чегарасидан нарига ўтиб кетганлиги, тоғ тизмалари эса Шарқий денгизни ҳамма томондан ўраб олганлиги энди аниқ бўлиб қолди.

Шарқий денгизнинг жанубида илгари номаълум бўлган ва тизма тоғ билан бир-биридан ажралиб турган иккита кичик денгиз бор.

Шарқий денгиз райони билан унинг қаршисида, Ойнинг ердан кўринадиган қисмида жойлашган Кризислар денгизи райони бир-бирига ўхшаганлиги диққатни жалб қилади. Гардиш шаклидаги бу иккала денгизнинг атроф тузилиши ва жойланиши жиҳатидан бир-бирига ўхшаш тизма тоғлар билан ўраб олинган. Бу тоғлар орасида унчалик катта бўлмаган чўзинчоқ денгизлар: Кризислар денгизи атрофидаги Кўпик, Тўлқин ва Илон денгизлари ҳамда Шарқий денгиз атрофидаги юқорида айтиб ўтилган тўртта денгиз бор. Ой қитъасининг жуда очиқ кўриниб турган областлари мана шу денгизларга туташиб турибди.

Ойнинг ҳар иккала ярим шарининг юзаси тўғрисидаги маълумотлар ундаги қора «денгизлар» ва ёруғ «қитъалар» қандай жойлашганлиги тўғрисида тасаввур ҳосил қилишга имкон бера олади. Ой ярим шарининг Ер томонга қараган шимолий палласи, асосан денгизлардан иборат бўлгани ҳолда, Ой орқа томонининг шимолий қисми жуда катта қитъадан иборат. Бу қитъа Ойнинг Ердан кўриниб турган ярим шаридаги жанубий қитъадан анча катталик қилади. Аммо Ойнинг Ердан кўринмайдиган томонининг қитъа қисмида жуда катта чуқурликлар бор. Қалашиб кетган кратерлар томонидан қаттиқ бузилган бу чуқурликлар Ойнинг Ердан кўриниб турган томонидаги Деландр областини эслатади. Диаметри 200—500 километрлик бу кратерларнинг катталиги жиҳатидан денгизларга ўхшатса бўлади-ю, аммо уларда денгизлар учун характерли бўлган қорамтир тус йўқ, шунингдек мазкур кратерлар ўзининг тузилиши жиҳатидан ҳам денгизлардан фарқ қилади.

Ойнинг орқа томонига назар солсангиз, бир-бирининг устига қалашиб кетган катта кратерларнинг кўплиги ҳайратда қолдиради. Ойнинг орқа томонидаги қисмида жами қанча кратерлар борлигини қуйидаги маълумотлардан билиш мумкин. Олинган фотосурат кадрлардан фақат биттасигина акс эттирган беш миллион квадрат километрга яқин территорияда ҳар бирининг диаметри 200 километрдан ортиқроқ тўртта кратер, ҳар бирининг диаметри юз километрдан 200 километргача бўлган 20 га яқин кратер, ҳар бирининг диаметри 50 километрдан 100 километргача бўлган 60 та кратер, ҳар бирининг диаметри 20 километрдан 50 километргача бўлган юзта кратер ва ҳар бирининг диаметри 10 километрдан 20 километргача бўлган 400-дан кўпроқ кратер борлиги ҳисоблаб чиқилди. Фотографияларда Ой учун характерли бўлган ва ўртаси диққайиб кўриниб турган жуда кўп кратерлар ва тарам-тарам ёруқлари кўриниб турган кратерлар яхши билиниб турибди.

Ойнинг ердан кўриниб турган ярим шарида учрамайдиган, аммо янги кашф қилинган ва диққатга энг сазовор деталлардан бири шуки, Ойнинг кўринмас томонида бир неча юз километрга чўзилган ва унчалик катта бўлмаган жуда кўп кратерлар бир-бирига туташиб кетган. Бу кратерлар тизмасининг бир учи Шарқий денгиз яқинидаги очиқ қитъа районида бошланса керак. Шунингдек, Ойнинг кўринмас қисмидаги қитъада юқорида айтиб ўтилган денгизсимон жуда катта жойлар (талассоидлар) ҳам борлиги кашф қилинди.

1959 йилда олинган фотосуратларнинг материаллари синчиклаб ишлаб чиқилганидан кейин Ойнинг Ердан кўриниб турган ва кўринмайдиган қисмлари ўзларининг сатҳлари жиҳатидан бир-бирига ўхшамаган шаклда экан, деган хулосага келинган эди. Ойнинг орқа томонида денгизлар нисбатан кам ва шу томоннинг ҳаммасининг туси ёруғроқ ва тоғли жойлари кўп, деб якун чиқарилган эди. Кези келганда шуни айтиш керакки, Ер шарининг ҳам икки палласи мана шундай шаклан бир-бирига ўхшамайди. Энг чуқур қисми 10 километрдан кўпроқ пасайиб кетган, ўртача чуқурлиги эса тўрт километрдан ошиқ бўлган Тинч океан Ернинг сув билан қопланган юзасининг 50 процентини ташкил қилади ва бутунлай деярлик ғарбий ярим шарга жойлашган.

Ойнинг фотосуратини олиш соҳасида «Зонд-3» ёрдамида ўтказилган экспериментнинг материаллари катта илмий аҳамиятга эга. Ойнинг орқа томони энди сир бўлмай қолди.

Қитъаларда

ШОНЛИ ЙИЛЛИК

ГАВАНА, 16 АВГУСТ. (ТАСС мухбири). Бугун Куба халқи Куба Коммунистик партиясининг 40 йиллигини нишонламоқда.

Компартиянинг барпо этилиши мамлакатда ишчилар ҳаракати билан антиимпериалистик ҳаракатнинг ривожланишига жуда катта таъсир кўрсатди. Партия ниҳоятда оғир шароитларда иш олиб борди. Йигирма йилдан кўпроқ вақт ичида у яширин ҳолатда бўлди. Мачадо билан Батистанинг реакцион диктатуралари коммунистлар устига оммавий репрессиялар ёғдирди. Коммунистларнинг кўплари қамаб қўйилди ва қийноқларга солинди, ўз халқининг озодлиги учун курашда жонини қурбон қилди. Бироқ, таъқиблар партиянинг иродасини синдира олмади. Коммунистлар Кубада марксизм-ленинизм, пролетар интернационализми идеяларини пропаганда қилиш ишида ғоят катта роль ўйнадилар.

1959 йилда Куба революцияси ғалаба қилганидан кейин халқ социалистик партиясини (ўша вақтга келиб компартия ана шундай ном билан аталар эди) Фидель Кастро бошлиқ «26 июль ҳаракати» ва «13 март революцион директорати»га қўшиб юбориш асосида Куба социалистик революция бирлашган партияси (Пурск) ташкил этилди.

Шонли йилликка бағишлаб газеталар бутун-бутун саҳифалар эълон қилмоқда. Радио ва телевидение эшиттиришлар ўтказмоқда; Куба социалистик революция бирлашган партиясининг назарий органи «Куба сосиалиста» журнали катта редакцион мақола эълон қилмоқда. «Ой» газетаси якшанба кунги қўшимча сонида Кубада марксизм-ленинизмнинг ривожланиш тарихига оид бир қанча материалларни босиб чиқарди.

Куба социалистик революция бирлашган партиясининг миллий раҳбарлиги компартиянинг 40 йиллигига бағишлаб бугун тантанали йиғилиш ўтказади.

В. ЛАСКАРЕВ.

Л. Б. Шастрининг айтганлари

ДЕҲЛИ, 16 АВГУСТ. (ТАСС). «Яқинда Совет Иттифоқига борган вақтимизда, Совет Ҳукумати ва халқи бизни шундай меҳрибонлик ва самимият билан табриклашдики, бу нарса бизда чуқур таассурот қолдирди», — деди бугун Ҳиндистон халқ палатасида бош министр Л. Б. Шастри. «Ана шу визит, — деб илова қилди Шастри, — бизга совет халқининг ҳаётнинг турли соҳаларидаги муваффақиятларини кўриш, бир-биримизни қизиқтириб турган халқаро проблемалар ва масалаларни Совет Иттифоқи раҳбарлари билан муҳокама қилишдек қимматли имконият берди».

Совет раҳбарлари билан олиб борилган суҳбатлар, деди сўзини давом эттириб бош министр, очиқ кўнгиллилик ва самимийлик вазиятида ўтди ҳамда ҳар иккала томоннинг халқаро проблемалар хусусидаги фикрларини тушуниб олиш учун алоҳида фойда келтирди. «Совет Ҳукумати ҳам, шунингдек халқи ҳам тинчлик ва халқаро ҳамкорлик учун астойдил ва чин кўнгилдан курашаётганликлари равшан кўриниб турди», — деб таъкидлади Л. Б. Шастри.

Мадагаскарда парламент сайловлари

ПАРИЖ, 16 АВГУСТ. (ТАСС) Мальгаш республикасининг миллат мажлисига 8 августда ўтказилган сайловларнинг узил-кесил натижалари эълон қилинди. Франс Пресс агентлиги мухбирининг хабар беришича, рўйхатга олинган жами сайловчилар (2.605 минг киши) нинг 95 проценти сайловларда қатнашган. Овоз беришда иштирок этганларнинг (2.304 минг киши) қарийб 94 проценти Мадагаскар социал-демократик партиянинг номзодларини ёқлаб овоз берган. Бу партия миллат мажлисида мутлоқ кўпчилик — 107 ўрин олган. Асосий рақобатчи партия — «Мадагаскар мустақиллиги учун курашувчи конгресс» атиги 4 процент (82 минг) овоз тўплаб, бор-йўғи 3 та мандат олган. Бошқа сиёсий партиялар ва гуруҳлар ўз вакилларининг миллат мажлисига сайланишига эриша олмаган.

Канадада почта хизматчиларининг забастовкаси ғалаба билан тугалланди. Унда барча ходимларнинг ярми иштирок этди. Улар иш ҳақининг оширилишига эришдилар ҳамда забастовкачиларга репрессиялар қилмаслик ҳақида маъмурият уларга сўз берди. Суратда: почтальон Рожер Гегне. Унинг бош кийимида маъмуриятга қўйилган талаблар ёзилган. Пастда: Монреаль шаҳри бош почтамти биноси забастовка кунларида.

Федньюс — ТАСС фотоси.

Қайнона

Қўлга қалам олганда бир андиша билан тўхтаб қолдим. Ёзайми, ёзмайми? Ёзмай десам, қайнона ҳақидаги воқеа сира тинчлик бермасди. Юракни қитиқларди. Ёзай десам бу воқеага сабабчи бўлган тўхматчи аёлнинг оиласига путур етишини истамасдим. Шунинг учун бўлиб ўтган ва қанча одамларни ҳаяжонга солган бу воқеада қатнашган кишиларнинг номларини, касбларини ўзгартириб, адресларини кўрсатмай ёза қолдим.

Маҳаллада миш-мишлар авжига чиқиб кетди. Кимсан Тўтихоннинг эри Аҳмаджон, Шокиржоннинг хотини Фотимахон билан юрар эмиш. Ҳатто Фотимахон мен Аҳмаджоннинг хотиниман деб магазинчи Қурбоналидан пул олибди. Фотимахон уч боласи бўлатуриб, туппа-тузук эрининг юзига оёқ қўйибди-я. Вой бети йўқ-е, — дейишарди одамлар.

Бу гаплар ҳаммадан кўра Фотимахоннинг қайнонаси Жаннат холани ларзага солди, дилини вайрон қилди. У бу гапларни эшитган қулоқларига ишонмас, наҳотки, гулдек келиним ўғлимга хиёнат қилган бўлса, ёки ёшлик қилиб... Йўқ, йўқ ишонмайман, — дер эди у ўз-ўзига. Жаннат хола бу дардини бировга айтолмас, айтишга тили бормас, номус унинг қаддини букиб қўйган эди. Айниқса, келини тўғрисидаги гаплар ўғлининг қулоғига чалиниб қолишидан қаттиқ хавотирланарди. Ишга эрта кетиб, кеч келадиган Шокиржон бу гаплардан тамом бехабар эди.

Баъзан Жаннат хола Фотимага қараб бу хусумат, бекорга ўзингизни ўзингиз койитаверманг, деб ўгит бериб овинтирмоқчи бўлса ҳам ўзи ич-ичидан куйиниб, нима қилишини билмасди.

Ниҳоят бир куни Жаннат хола бу яра тағин газак олиб кетмасин, олдини олиш, келинимни оқлаш керак деди-да, маҳалла хотин-қизлар советининг раиси Қумрихоннинг олдига борди. Унга бўлган гапларнинг ҳаммасини бирма-бир айтди.

— Наҳотки шу гаплар рост бўлса, ишонмайман. Келиним Фотимахон одобли, кўнгли оқ жувон. Мен бу гапларга тариқча ҳам ишонмайман. Бошдан оёқ хусумат. Келинимни оқлаб беринг, — деди у.

Жаннат холанинг бу талабини қондириш, келини Фотимахонни оқлаш осон эмас, чувалашиб кетган бу гапларнинг учини топиш қийин эди. Лекин қайнонанинг келинини оқлаш учун бунчалик куйиб-пишиб юриши Қумрихонни тинч қўймади. Бу иш билан чуқурроқ шуғулланишга мажбур қилди.

Ахлоқ темасида

Аввало у бу гапларни ким, кимдан эшитганини роса суриштирди. Пировардида бу тухматларни Аҳмаджоннинг хотини Тўтихоннинг ўзи тўқигани маълум бўлди. Тўтихон ўқимишли, тушунган, ёшларга таълим берадиган аёл. Шундай бўлатуриб, бўхтон гапларни тарқатгани кишини ажаблантирарди.

Бир куни Тўтихон магазинчи Қурбоналидан пул қарз олади. Олади-ю, кўринмай кетади. Орадан хийла вақт ўтгач, Қурбонали Аҳмаджонни тўхтатиб, хотинингиз олган пулни беринг, деб қистайди. Аҳмаджон ҳайрон бўлади. Уйига келиб хотинидан: «Сен магазинчидан пул олиб, нега бермадинг», — деб сўрайди. Тўтихон эса тонади. Бўш келмайди. Магазинчидан пулни Фотимахон олгандир, — деб эрига ёпишади.

Хотин-қизлар совети бу воқеанинг тагини хўб суриштириб аниқлагач, Жаннат хола, Фотимахон, Тўтихон, узунқулоқ гапларни айтиб юрган хотинларни бир ерга тўплайди. Уларни юзма-юз қилади. Шунда ҳам Тўтихон айтган гапидан қайтмайди: Бир маҳал хонага магазинчи чақирилади.

— Қурбонали ака, Сиз бировнинг ширин оиласи вайрон бўлмасин, тухматга қолмасин десангиз бор гапни рост гапиринг, — дейди Қумри. — Юзхотир қилиб кўпчиликни чалғитманг. Сиздан ким пул олган эди. Шу кишини бизга кўрсатиб беринг, қани ким?

— Ростини айтсам, — дейди магазинчи, — пулни Тўтихон олган эди. Қарз олиб уч ойгача кўринмай юрди. Кейин эридан сўрадим. Эртаси куни ўзи келиб қарзни тўлади. Биров сўраса, пулни Фотимахон олган эди, денг деб илтимос қилди.

— Сиз Фотимахонни танийсизми? Бу ерда ўтирганларнинг қайси бири Фотимахон.

— Гапнинг очиғи у кишини танимайман. Сира кўрган ҳам эмасман.

— Бўлмаса, нима учун пулни Фотимахон олди, деб айтдингиз.

— Ўзим яхши тушунмадим. Эр-хотин ажралишиб кетмасин, деб гуноҳини ўз устимга олган эдим. У кишига раҳм қилиб Фотимахоннинг тухматга қолишини сира ўйламаган эдим, кечирасизлар, айб менда, — деди ниҳоят Қурбонали.

— Мана шу киши Фотимахон бўлади, — деди Қумрихон Жаннат холанинг келинини кўрсатиб.

— Бу кишини сира кўрган эмасман. Танимайман.

Тўтихон лол бўлиб қолди. Ёлғон ва тухмат гапларнинг миси чиқди. Унинг кўзлари ерга тикилди. Сукунатни Жаннат хола бузди.

— Болам, тушуниб турибман. Сиз ҳам эрингиздан қўрққанингиздан шундай қилган экансиз. Майли, мен кечирдим. Аммо бир шартим бор. Ҳали ўғлим бу гаплардан бехабар. Мабодо қулоғига чалиниб қолса, буларнинг ширин турмушлари бузилиб кетиши мумкин. Шунинг учун сиз бўлган гапларни ёлғон эди деб икки эллик қоғозга ёзиб берсангиз. Агар ўғлим келинимга бир нима деса шу қоғозни кўрсатаман.

Тўтихон ҳамон бошини кўтаролмай ер чизиб ўтирарди. Жаннат хола яна сўзида давом этди:

— Сизга ҳам қийин. Бу гапларни эрингиз эшитса, нима бўлишига ақлимиз етади. Шунинг учун бу ердаги гаплар кўчага чиқмасин. Ахир сизнинг ҳам уч болангиз бор. Болаларнинг кўз ёши ерга тўкилмасин.

Оғир ва узоқ сукутдан кейин Тўтихон қўлига қоғоз қалам олди. «Фотимахон тўғрисидаги гапларнинг ҳаммаси ёлғон, пулни магазинчидан мен олганман. Бу гапларни ўзим тарқатганман», — деб ёзиб берди. Гувоҳлар қўл қўйишди.

Бу маҳал боласини бағрига босиб ўтирган Фотимахон ўзини тутолмай, хўнграб йиғлаб юборди. Қайнонасини қаттиқ қучоқлаб бағрига босди.

— Ойижон, ойижонгинам...

Фотимахон бошқа гап айтолмади. Унинг кўзларидан дув-дув ёш қуйиларди. У меҳрибон, мушфиқ она бағридан ажралмасди. Жаннат холанинг ажин босган юзларини сийпалаб-сийпалаб йиғларди. «Онажон» деб қайта-қайта такрорларди.

Жаннат хола келинининг бошини аста силади. Пешонасидан ўпди ва меҳрибонлик билан гап бошлади:

— Йиғлама, қизим, йиғлама, сатқаи кўз ёшларинг кетсин. Мен сенга гард ҳам юқтирмайман, болам. Йиғлама, бошингни кўтар, ерга қарама. Энди сени ерга қаратаман, деганлар ерга қарасин. Сен ҳаммадан пок, ҳаммадан тозасан.

Б. ХАЛИЛОВ.

Редактор А. ИСМОИЛОВ.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

18 АВГУСТДА

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

Рус тилида: 18.00 — **Телевизион янгиликлар,** 18.25 — **Звездочка** тележурнали, 19.00 — **Киножурнал** ва **Изларинг** номли бадиий фильм.

20.30 — **Ватан қанотлари** (СССР Ҳаво флоти кунига бағишланган эшиттириш, ўзбек ва рус тилларида).

22.00 — **Эшиттиришлар программаси.**

Ўзбек тилида: 22.05 — **Телевизион янгиликлар,** 22.25 — **Сиҳат-саломатлик** тележурнали.

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

Ўзбек тилида: 19.00 — **Чехословакиялик пионерлар** (болалар учун), 19.20 — **Тошкент янгиликлари,** 19.30 — **Узганинг сояси** (телефильм), 19.50 — **Қишлоқ коммунистларининг иш кунлари,** 20.10 — **Биринчи ўзбек рассоми** («Ёшлик» студияси).

Рус тилида: 20.30 — **Тошкент янгиликлари,** 20.40 — **Профессор Пушкарёв** (телефильм), 21.00 — **Самолёт соат 9 да жўнайди** (бадиий фильм).

ТЕАТР

МУҚИМИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 18/VIII да **Катта концерт,** 19/VIII да **Тошболта ошиқ.**

КИНО

ҚИШКИ БИНОДА

Тоғ қонуни — НАВОИЙ номли, «ЎЗБЕКИСТОН», «МОСКВА», «ИСКРА» (кундуз ва кечқурун), САНЪАТ САРОЙИ (эрталаб соат 11, кундуз 1 ва 3 да), «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (эрталаб 10 ва кундуз 4 да), «СПУТНИК» (тоқ соатларда).

Макс Линдер компанияси — САНЪАТ САРОЙИ (кундуз соат 5 ярим, кеч 7 ярим ва 9 яримда), «СПУТНИК» (жуфт соатларда).

Ватан совғаси (кеч соат 7-20 минутда), **Жаноб 420** (эрталаб 11 ярим ва кундуз 4-15 минутда) — НАВОИЙ номли.

Хаёлимдаги қиз — «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (кундуз соат 12, кеч 6, 8 ва 9-45 минутда).

Скарамуш — «ИСКРА» (кеч соат 8-40 минутда).

Сирли орол — «МОСКВА» (эрталаб соат 10 да).

ЁЗГИ БИНОДА

(кеч соат 9 да бошланади)

Тоғ қонуни — «ФЕСТИВАЛЬ», «УДАРНИК».

Севги ва кўз ёши — КАФАНОВ номли.

Скарамуш — ПУШКИН номли.

Симладаги севги — «ВАТАН».

Мария — «1 МАЙ».

Ева ҳақида — ТЕЛЬМАН номли.

Жаноб 420 — НАВОИЙ номли.

МУҚИМИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА

18 АВГУСТДА

Самарқанд ва Ленинобод гастролларидан қайтиш муносабати билан

ҳисобот концерти

Ўзбекистон ССР халқ артисти **Маҳмуджон Ғафуров,** Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артистлар **Тамара Назарова, Бахтиёр Ихтиёров, Суръат Пўлатов, Абдуғафур Абдураҳмонов, Ҳамза Умаров,** солистлардан **Толибжон Бадинов, Адиба Мирзаева, Гулсара Ёқубова, Марям Каримова, Наима Исоқова, Комилжон Исоқов** ва бошқалар қатнашади.

Программада: музикали драма ва комедиялардан кўринишлар, ария ва дуэтлар, қўшиқ, рақс ва яллалар.

Концерт кеч соат 8 яримда бошланади. Билетлар сотилмоқда.

Кафанов кўчаси, 35-уйда турувчи **Мамажон Рашидов**нинг Заводская кўчаси, 172-уйда турувчи Жамила Рашидовадан ажралиш ҳақидаги иши Тошкент шаҳар, Ленин район халқ судида кўрилади.

Штапель кўчаси, 38-уйда турувчи **Тўлқин Маҳкамов**нинг шу уйда турувчи Галина Васильевна Маҳкамова (Казакова)дан ажралиш ҳақидаги иши Тошкент шаҳар, Октябрь район халқ судида кўрилади.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бирлашган нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри.

Р02265.
Индекс 64969.
Нашр. № 1828.